

lugejaile

S I S U :

A. H. TAMMSAARE — Truudus
IVAR PAULSON — Jõulupoeem 1939
A. LEINJÄRV — Jõulud — rahupühad
O. R. — Külakoolmeistri päevikust
Hallikene, astu ruttu! (Noot)
E. TANDRU — Ajaloolisi märkmeid Nootist
Jõulukuusik
I. LAABAN — Salvoder Dali
I. PAULSON — Psühhoanalüüsist noorsootöös
A. LEINJÄRV — Koduraamatukogu on kodu süda
L. ILLISON — Külaklubid ootavad teostajaid
H. ADAMSON — Pagulased
I. PAULSON — Taevas
M. SUVESTE — Miks eelistan jääda maale
A. VEDRO — Rahvamuusika
T. T. — Noored ja säästmine
H. TARAND — Sillanpää
A. LEE — Taluelamute ehituslaadist
U. TOOMI — Patsiusti, rahvatants noodiga
O. UDEKÜLL — Juhtkonna kohustuslikest ülesandest
O. TOOMING — Ideede ümber
R. ALANGO — Noorsoo osa ühistegevuses
A. LEIUMAA — Spordist ja loodusest
Male
Noorsootöö
K. KAUR — Põhjatäht

ÜENÜ häälekandjana, meie ärksama noorpõlve koondajana, suunanäitajana, ta tahte ja meelsuse väljendajana algab „Eesti Noorus“ eeloleval aastal 12. aastakäiku. Tagasihoidlikult on tööga alustatud, kuid pidevalt on ajakiri sisult täienenud, mahult suurenenud ja uusi lugejaid juure võitnud.

Ajakirja leviku laienemine tõendab et ta on jõudmas lähemale sellele, mida võime nõuda kultuurhariduslikult ajakirjalt, suure noorsoo-organisatsiooni häälekandjalt.

Eeloleval aastal kavatseme ajakirja niipalju kui seda praegused rahutu aja raskused ei takista, sisult veelgi täiendada rakendades kaastöölisena Eesti parimaid ja väljapaistvamaid autoriteete kirjanduse, kunsti, teaduse ja kultuuritegelaste seast.

Tahame ajakirja sisulist väärtust ja vaheldust tõsta senisest arvukama illustratsioonide, muusikapalade, laulude ja rahvatantsude avaldamisega, kuigi see trükitehniliselt praegu vägagi kulukaks osutub.

Tahame ajakirja väärtust tõsta mahult, välimuselt, sisult ja mitmekesisuselt.

Tahame arvestada lugejate eluliste vajadustega.

Et neid vajadusi, soove ja maitset tunda, selleks lisame käesolevale numbrile vastava

ankeetlehe,

mille kiiret täitmist ja tagasisaatmist loodame lugejate poolt nende enda huvides.

Majanduslikult pole ajakiri end kunagi tasunud, vaid toonud hoolt ja vaeva toimetajaile, muret majandusjuhtidele. Majanduslikku tasuvust ei looda väljaandja ajakirjalt ka eeloleval aastal, mil ajakirja hind, tingituna ajakirja täiendamise püüetest kui ka trükitehnilistest paratamatustest (trükikulud, klišeed), kindlaks määratud kr. 3.— aastas ja kr. 1.75 pooles aastas.

Täname siinkohal kõiki „Eesti Nooruse“ lugejaid ja ta ilmumisele kaasaaitajaid.

Soovime kõigile häid pühi ja õnnelikku kohtamist uuel aastal.

Toimetus ja talitus.

EESTI NOORUS

KUPSE NOORSOO VABAHARIDUSTOO AJAKIRI

Nr. 12

TALLINNAS, 19. DETSEMBRIL 1939. A.

XI AASTAKÄIK

TRUUDUS

on üks neid inimlikke voorusi, mida ülistavad luuletajad, usukuulutajad, ajaloolased, riigimehed ja moraaliõpetajad. Üteldakse: mis maksab sõprus, mis armastus, kui ta pole truu. Sellepärast tähendab suur sõprus ikka truid sõprust ja suur armastus ikka truid armastust.

Ilma truuduseta ei saa olla ei perekonda, ei mingit ühingut, ühiskonda ega riiki, isegi mitte röövjõuku. Niipea kui kakski kokku heidavad, et ühiselt midagi toimetada, on esimeseks eelduseks, et nad teatud määralgi teineteist usaldavad — et nad oma lubadustele ja kohustele truid on, muidu pole vähimigi koostöö, kooselu võimalik.

Eriti tähtis on usaldus ja truudus rahvaste ja riikide elus ajaloo rasketel silmapilkudel. Õnnelikud on need maad ja rahvad, kes jäävad iseendale truuks sisemisest veendumusest.

Sest truudust võib nõuda ka hirmuga. Pole vaja, arvavad mõned, et inimene oleks truuduse tarvilikkuses veendunud, aitab sellestki, kui ta kardab karistust, mis teda tabab, kui ta murrab truudust.

Ometi on sageli nõnda, et truuduse murdmine ei too mingit karistust ei riiklikus, rahvuslikus ega eraelus. Jäetakse oma maa ja rahvas maha, et võita uusi isiklikke hüvesid. Mis on nende karistus? Ehk ainult mahajääjate põlgus, ei muud midagi. Hirmutab see kedagi? Pole sellest kuulda olnud.

Sellepärast, kui tahame end tõelikult aidata, peame kasvatama sisemist veendumust, et ainuke meie õige pääsetee on truuduses oma maa, oma rahva, oma keele, oma kultuuri, oma omapära vastu. Kui meil see tõetundmine puudub, siis ei või meid keegi aidata, sest me oleme nagu hunnik liivateri, mida tuulepuhang lennutab, või nagu suits, mis hajub ilmaruumis.

A. Hansen-Tammsaare

Jõulupoeem 1939

Tuhklumi umbund tänavatel tiirles,
teeääri märkis lumevall,
1 täht kaame keset pilvi kiirles
vastärgand hommik oli terashall.
Siis päiksepuna sündis lumehanges,
sest värvus roosaks härmatises mänd.
Täht hommiktaevast aegamööda langes
ja selle püüdis hangemattund känd.
Ma kihutin kesk tühje tuuletube,
sulgpehmet lund mu peale langes puult.
Suusk kiirustas, et hakkas pisut jube,
kui tundsin huulil tuule jääka huult...
Sää! teadsin: olen põhjalas, kus haldab
sind ainult talla alla seotud suusk!
sää! piiramatu v a b a d u s sind valdab
võid olla suur ja sirge nagu kuusk!...

Tänapäeval on vabad vaid lahingus
meie inimsoo kiskjavaistud,
I aga muidu, kui ahvenad ahingus
kurja maailma tuulist nad kaitstud.
VAIM kosutab tervist eksiilides,
väeti rauk! S ä ä l su põetajaks headus.
Nagu palavast pudrust — hiilides
möödub Tõest meie ajastu seadus...

Ent juba tare ukstelävel klähvib
sul vastu tuntud-armas jõuluuim
2 ja kambri jõudes terves kehas sähvib
üks magus tunne, uimastavalt tuim!
Nii armsalt särab ahju hõõguv lõõmus,
sää! praksub tervitava sõbrana sul halg!
Näe — küpsel õunalgi kuis on nii
rõõmus
ta tursund mahlanõrguv jõulu-palg!

Lubab tapatöö poristel tandritel
lamab külmast pool-võetud laipu,

igäihel meist maakera mandritel
püüab mörser taas röövida taipu.
Kostub viis bastioonide malmidest, II
see on tänase palvuse tärin:
„Ole tervitet, lahinguis valmides
vastselt teostatav õhtumaa häving“!

Käes silmapilk, mil pere asub saani
ja kutsar hõikab ammutuntud „ae!“
3 Puuksad teede veerel vajund maani,
saab sagara sealt kiriklase krae.
Teel koju lasen kihutada traavi,
sest pühakojas uniseks läks meel!
Mis jõululaupäev ongi see, kui kraavi
ei lähe sõit kord jõulumeeste reel?!
Sees aga juba jõuluküünlad läidet,
neil leek on värisedes armsalt vilk!
On hämar siin ja rõõmsast rahust
täidet
on kogu ruum ning igäihe pilk...

Tas riike maakaardilt kadumas
me ajalik põlvkond näeb;
ja neile, kes tõde veel adumas
uus „vaimsus“ tõkkepuid säeb. III

Aeg tinaraskelt lootusi
(ent ainult nõrgemal) rõhub,
kel enda selgroog, sel ootusi
ta järgnevaiks aegadeks õhub!

Las' tulgu siis keegi meid keelama
hää olla ja armastav, siiras!
Ei, jõud, mis äsja veel neelamas
me sõnu ja mõtteid mis piirab, —
siis murdub Tõe sõnade ranguses,
et õigust taas inimsool' tuua!
Me kohus: väärtõdede languses
u u t väärtuste mõõdupuud luua!

Ivar Paulson

Jõulud — rahupühad

Mitte esmakordselt ei saabu rahupühad jõulud ajal, mil inimsüdameid täidab suur rahutus ja raske mure, mil paljude rahvaste lapsed peavad jõuludele vastu minema nagu pesast laiali hirmutatud kanapojad.

Ent tänavu tundub vana Euroopa tulevik eriti tumedana, nagu sügisene sompus taevas, kus heledamad laigud vahelduvad süngete pilverüngastega, kuid kust rahupäikese kosutavaid kiiri ootad asjata. Seda seepärast, et sündmuste rabav areng sisendab meisse tunnetust, et rahvaste ellu ja tõekspidamistesse näivad tungivat põhimõtteid, mis on kaugel inimsusest ja vaimsest hoiakust ning vormidest, millel on loodud ja püsib Lääne-Euroopa kultuur.

Ometi vajame rahu. Selle õnnistusküllast mõju on meie arukad esivanemad sõnastanud: rahu kosutab, vaen kaotab; vaen võtab vilja väljadelt, kadetus kalad meresta. Olude kibe õppetund viis neid sellele tunnetusele. Sajandeid tuli meie tublidel esivanematel taluda printsiibi rakendamist: kellel vägi, sellel võimus ja kellel kukkur, sellel kohus.

Säärasest olukorrast leidis rahva terve eluvaist pääsu vaimse iseseisvumise, tungi kaudu vaimuvalguse ja kultuurilise enesekindlustamise poole. See tee on olnud õige, sest see on viinud meid omariiklusele ja hoidnud libisemast kallakuil, kusjuures seda teed on kandnud säärased inimsuse teostamisvormid, mis elu teevad elatavaks ja inimlikuks.

Inimlikkus on olnud meie eestlaste suurim voores. Sellest annab eelkõige tunnistust meie maareformi teostamisviis: oma piskust püüdsime maksta endi esiisade maade eest õiglast tasu, kusjuures pidasime silmas ka endiste isandate maasaamisvõimalusi. Need ja muudki asjaolud kõnelevad tunnistust meie humaansusele. See pole meie nõrkus, vaid see on meie tugevus!

Seega on inimsusel põhjenev seesmine tugevus ja kultuurisus tegurid, mis loovad rahu ja mis on seega elulised ning elujõulised. See tadmine hoiab meid langemast ääretusse pessimismi ja sisendab meisse lootust, et rahvaste tuleviku kindlus ja rahu kindlasti algab inimese järjest puhtamaks ning kultuursemaks muutuvast sisemusest. Me loodame ja usume, et saabub aeg, mil suurtesse massidesse, igasse inimesesse asub inimlik tunnetus õigusest ja kohusest kui seesmisest käskivast nõudvast tundest, mis talitab põhimõtte järgi: nõua teiselt seda, mida oleksid valmis tegema ise!

See on sama elutõde, mille kuulutamisele ligi 2000 aasta eest panid aluse jõulud: armasta ligemist kui iseennast! Ole inimlik! Ent see elutõde vajab suurt seesmist kultuuri ja arenenud isiksust. Ja seda mitte ainult tippudelt, vaid just laiadelt rahvahulkadelt.

Seega on kultuurilise ühiskonna arendamine tähtis rahutegur ja töö sel alal ka rahutöö. See töö kavakindla noorsoo ja vabaharidusetöö näol alles algab. See töö viib sihile ja loob rahu! Selles mõttes võime jõuludele vastu minna lootusrikkalt.

Jõulud kuulutavad meile rahutoovat humaansusideed ja armastust. Mingem neile vastu rahutahte ja inimarmastaja südamega. Siis toovad nad rahu ning rõõmu meie hinge ka erakordsel ajal ja annavad meile seesmist tugevust eluraskustes ning kinnitavad meie usku rahu saabumisse — õnneks meie väikerahvale!

A. Leinjärvi

Külakoolmeistri päevikust

Saadan Teile, lugupeetav härra Toimetaja, avaldamiseks pudemeid ühest päevikust. Tunnistan avameelselt: ma pole nende autor, nad pärinevad mu sõbra — tulihingelise rahvavalgustaja — päevikust. Nad ei paljasta selles leiduvaid intiimsemaid lehekülgi, küll aga pisut noore külakoolmeistri pettumusist-loomust, osutudes — võib-olla — lugemisväärseks mõnelegi rahvavalgustamis-põllul töötajale.

*

September 1928.

Olen siis nüüd tegelik külakoolmeister. — Kiiruga on möödunud esimesed nädalad, eriti esimene koolinädal, — andes mulle ometi pildi mu uudismaast... — Õieti on tõsine puhkus päälle sõdurielu kasarmuhallust askeidada keskel sãrasilmaliste poiste-tüdrukute, kes esimesest uudishimust — või ka teadmishimust? — uustulnuka vastu otse avasui neelavad igat su sõna. Muidugi: kõik nad pole sãrasilmsed, eriti enamik noist alandlikest, kelle vanemad veel ehsate moonakatena aadlimõisa põllul peavad seedima turjal siniverelise kupja keppi. Nimelt asub me koolimaja ümbritseva kauni tammiku veerel tänapäeval ainsana säilunud aadlimõis kui riik riigis, mille hävitamiseks ei küüni ükski seadus. Koduse miljöö äärmine vaesus ning verre immutatud küürutamisvaim on varakult hävitanud noorukeste hingest inimliku elurõõmu toonud värvituile põsile varakult alandusekurde. Ernst ja Karl — nemadki on moonakapojad — erandeina lubavad mulle kirkamaid lootusi: neil on tarmukalt pulbitsevat elujõudu tahtmist teostamiseks — kas või ainsa rusikahoobiga iga haavaaja selili lüües, kui teisi pole rahuldatav enesetunne. Tuhandaastaste tammede all (nende jutustused ammuste nooruspäevade sangarlikkusest sisustades mu päälelõunast jalutuskäiku) töötasin, et kasvatan neist orjajäreletulijaist siiski vabad inimesed!

— — Saatsin kutsed laiaili ümbruskonna noorusele, et nad tuleks homme koolimajja — pidama nõu seltskonnatöö organiseerimise üle. — Peame leidma ometi väarikamaid avaldusvorme energiahulgale, mis raisatakse seni neile ainsana tuttavale seltskondlikule üritusele — simmanile, rohke alkoholi ja ägedate pussikaklustega! Tean: muutus ei sünni üleöö ega võitlusteta, kindlasti on aga võimalik

kaklemisenergiat transformeerida kultuurilistegi püüdluste vankri vedamiseks.

— — Ammutan indu me ühiseist töötusist, mu lemmik, unustamata julgust sinu tumedais silmis all pikkade mustade ripsmete...

Oktoober 1928.

Ernst ja Karl, mu vaprad lemmikpoisid, kandsid proua koolijuhatajalt saadud karistuse: kaks nädalat nad ei tohtinud veeta vahetunde õuel koos teistega, kuna nad ei suutvat kuidagi vältida riulusti, millega nad ütranniseerivad kaasõpilasi juba aastaid. On kahju, et mul ei õnnestunud hankida neile koolijuhatajalt amnestiat: tahtnuks panna neidki sportima koos teistega, kuna veetsime ilusate ilmade tõttu kõik vahetunnid õuel. — Nädal tagasi selgus aga tõsilugu, et Ernst ja Karl oskasid kasutada vahetunni asemel koduteedki kaasõpilasile ihunuhtluse jagamiseks, mille eest karistamine tehti ülesandeks mulle. Karistasin: jäävad iga päev tunni pääle teisi, kuni paraneb käitumine! Kinniistumistunni sisustasime sportides või sõbralikus vestluses. Kolm päeva tagasi nad valmistasid mulle aga suurima õllatuse: lavastasid proua koolijuhataja tunnis ehtsa kakeluse — püksirihmade ja rusikate välkudes koolipinkide vahel. Proua tuli kisades kutsuma mind kohtumõistjaks, tehes õhtlasi rãnki etteheiteid mulle mu sõbralikkuse pärast poistega suhtlemisel, — nõudes valjemat karistust. Lãksin. Kaklus lõppes õieti alles minu toas, kui mu sportlaskãte pigistus oli pannud vooluma pisarad poiste silmist — vist esmakordselt. Karistus pidi tulema hiljem, kuna kestis ju alles varemane — kinniistumine; vaid igasuguse suhtlemise lõpetasin nendega... Täna nad tulid ja tõotasid, et nad enam kunagi ei pekse kedagi võtku ma neid vaid sportima koos teistega. Andsid mulle ausõna, mille pääle lubasin minna neil kojugi koos teistega...

— — õhtul pidasime ÜENÜ-osakonna asutamiskoosoleku, liikmeks astus üle poolesaja külanoore. Kõnelesin vaimukultuuri tähtsusest inimese elus, kaunist kodust, klubilisisit kooskãimisist, näitetrupist, laulukoorist jm., ent see kõik neid ei vaimustanud. Arvati vaid, et laulda ju võiks ja pääle lauluharjutust teha tantsugi, kuna koolimaja saalil olevat hãã põrand, aga näitemãnguõppimine olevat kindlasti liiga tũlikas ning aegaviitev. Pãris vaimustusse satuti aga vast siis, kui ümbrus-

E. Jõesaar

„Mees ja hobune“

konna pussikangelaste kuningas — Saimre Sass — tõi lagedale napsustinspireeritud rõvedused, — neiud turtsusid ja mehed julgustasid. Et mu sõbralik korralekutse jäi tähelepanemata, reageerisin vihaimpulsiga ning viskasin Sassi sõna lausumata uksest välja, õuele. Järgnevas haudvaikuses mind valiti üksmeelselt osakonna esimeheks. Esimese lauluharjutuse määrasin ülehomsle.

Detsember 1928.

„Kuulsite, mis ütles õpetaja: olen kogu kooli parim joonistaja?!“ uhkustas Ernst täna kaasõpilasile. „Suusatamises olen sust siiski üle, ja minust võib saada ka suur näitleja,“ polnud Karl vähem iseteadev, — tal on nimelt peaosa jõulunäidendis. — Muide: novembri kestel valmistasime ka mitu paari suuski, valmistame veelgi, sest maastik meie koolimaja lähedal otse ahvatleb suusatama. Ernst ja Karl on valmis laskuma mu järgedes igast mäest, sooritama hüppeidki me endavalmistatud hüppemäel. Kogu kool tunnustab, et suusatamises pole meil vastaseid. Usub sedagi, et juba kolmat aastat neljandas klassis istuvad Ernst ja Karl õiendavad pääle jõule ülemineku-eksamid viiendasse klassi,

kuna meil on päevakorral skautrühma asutamine, ning skaudiks kõlbab vaid poiss, kes ka õppimises on edukas.

— Eile õhtul oli ÜENÜ-osakonna esimene pidu: näidend ja paar laulu koorilt. Saal oli tulvil pidulisi, saime kenakese summa raamatukogu alusvaraks. — Vaid väike vahejuhtum häiris pidulisi just teise vaatuse eel. Vallategelane, auväärne vanahärra, ehmatusest väriseval häälel sosistas mulle, et: „nad on siin, mõisa pussipoisid, kuuekesi ja Saimre Sass ka,“ kes mitmel pool ümbruskonnas olid kogu peosaali tühjaks peksnud ning viimasel pühapäeval kannud kaotusegi ühe kaaslase näol, kelle politsei enda kaitseks maha lasi, mispärast nad nüüd olevat eriti vihased. Ehmusin minagi, ent polnud aega viivitamiseks. Neile üllatusena seisin ootamatult garderoobis, just nende keskel. „Kuradi orjakari,“ kisendasin. Nad tarretusid — kes juba kuuea, kes parajasti käärimas käiseid üles. „Vabandage, eksisin,“ muutusin siis järsku tõsiselt sõbralikuks, „arvasin alul, et pussipoisid, olin juba valmis näitama, kuidas õieti ruume tühjaks lüüakse, aga — teie siin ju puha omakandi mehed! Olete pisut hilinenud, esimene vaatuse on juba läbi,

aga — palun, astume sisse, kaks vaatust on veel ees!“ Nad tulid peosaali koos minuga, leidsin neile kohad esimeses reas — aukohad! — Peo lõpul, kui saalis noorus tantsis viru-valssi, kaks me „aukjalalist“ — Ants Kurd ja Mart Mere — pakkusid sõpruse kinnituseks mulle „kangemat“. Ütlesin, et koolimajas säärast jooki ei tarvitata. Kutsusin nad aga oma korteri, pakkusin klaasi teed, kuulasime raadiot ning ajasime sõbrajuttu. Neid huvitas eriti „näitemänguasjandus“ ja „teadagi tahaks maailmast kõiksugu asju, kui teil tulevad need klubiõhtud ja õpperingid.“ Avaldasid vaid kartust, et — kuidas oleks läbisaamine külanoortega ja et ei tea, kas tahetakse, et nemad tuleksid...“ Ütlesin, et oleme neid just oodanud.

Mai 1929.

— Eile saatsin oma mudilastepere suvevaheajale. Ernst ja Karl parimaina lõpetasid viienda klassi — mõlemad, kuna kumbki ei tahtnud olla teisest viletsam! Muide: Karl on ka skautjuht, Ernst jälle kooli ajakirja tegevtoimetaja. Ka linnas skautide spordivõistlusil käisime — mõlemad poisid said auhindu. — Tean nüüd, et kasvatuse kunst seisabki noorte hingede teadmishimu äratamises, et seda siis rahuldada; kõik, mis on sunnitud mõistusse või hinge, sulle või lämmatab selle.

— Eile õhtul oli ka ÜENÜ-osakonna klubiõhtu, mil vaatasime tagasi semestritööle. Meil on nüüd koolimajas ka oma tuba, kus asetseb me raamatukogu ja lugemislaud. Sääll toimuvad ka õpperingide tunnid, milledest, muide, üldharidusliku õpperingi hingeks on Mart Mere. Põllumajandusliku õpperingi — see on osavõtjailt arvukam — juhib kohalik põllutöökooli haridusega noormees, temale tubliks abiks on Sass Saimre, erti praktilisel alal, kuna põllundus-aiandusõppering soetas omale ka katseaia. Koos osakonna naisharuga asuti ka kodukaunistamistöle, kuna meienurga talud ja taluümbrused on enamikult täiesti korrastamata, aiad metsikud, ent: vaadatagu aastate pärast... — nii me unistame! Meie toas on ka mõningaid auhindu: Ants Kurd ja ma ise tõime need maakondlikelt suusatamisvõistlusilt; tahame kahekesi kaitsta oma osakonna nime ka kergejõustiku-võistlusil, kuna teiste tagajärjed — kuigi algasime varakult treeningut — ei küüni veel avalike

võistluste tasemeni. Ants Kurd on ka näite-trupi silmapaistvaim oma loomupärasest andest, — loodame suuta anda talle osakonna poolt majanduslikku toetust ta palavaima soovi täitumiseks — pääsemiseks sügisel pealinna näitekursusile. Oi, soove ja kavatsusi on meil palju! Antagu meile vaid aega!

Mai 1930.

Kurb on, mu poisid, et lahkute — teie, kelle uljas elurõõm ja lõputu energia on tiivustanud mindki, kui päev kippus halliks või öö raskus laugudele mu isiklikel õpinguil — pääle lauluharjutust, näidendiproovi või õpperingitundi. Lohutab vaid teadmine, andes teile homme algkooli lõputunnistused, et sellega ei lõpe teie teadmishimu, õppimiskirg, ja veene, et teie selg ei kütüruta end ühegi raskuse ees.

Ernsti isa vahetas moonakakoha linna majahoidjakohaga, Ernstile see avab edasiõppimisvõimalused. Karl peab esialgu küll mõisa põllul tööle asumata, ent skautjuhiks jääb ta edasi, — samuti võidab tema näol ÜENÜ-osakond eduka sportlase ja huviga näitleja ning õpperinglase, kuna ta nüüd juba on suur sõber Mart Mere ja Ants Kurruga. Lubavad tuua lähemal päevil mõisast veel teisigi poisse. Teretulemast! — tahame ju täiel rindel lüüa edukalt kaasa maakondlikel noortepäevil: näidendivõistlusel, spordivõistlusil (mõisapoisid harjutavat kõvasti, tahavad nüüd esmakordselt noorsoolastega kaasa tulla!), ühiskooris ja rahvatantsul!

Tahaksin näidata Sulle, mu lemmik, nüüd neid noori, kelle huvitu energia-metsikus oli kohutav, kui külastasid mind mu esimesel koolmeistrisemestril. Energiat on neil nüüdki külluses, nagu on külluses üha uusi ülesandeidki ootamas ees. Ja koolimaja ümbrust ei tunneks sa nüüdki enam — üle vaevalt paari aasta, kuna selle on korrastanud ühiselt õpilaste ning noorsoolaste hoolsad käed. Ent sa ei tule enam — oled leidnud teise, kes „ei mata aega külamühakatega jandamiseks“, nagu teatas su lahkumiskiri. Ei jaga enam mu rõõmu su tumedad silmad all pikkade mustade ripsmete..., ent mullegi on midagi jäänud — tööd ning rõõmu tormlevast noorusest...

O. R.

Hallikene, astu ruttu!

peadnud H. Peterson

1. Halli- ke, - ne, as- tu rut- tu, Travi ta- ka Tamme le! Tamme

taa- dil tü- reid pal ju Kosin ü- he en- da- le. Tamme - le.

Koduhoidjaks kipub Kaie,
Õuehoidjaks Õlmike,
Majahoidjaks mangub Maie,
Aidahoidjaks Annike.

Toahoidjaks tahab Tiiu,
Unehoidjaks Ullike,
Viisiveeretajaks Viiu,
Küljekaitjaks Küllike.

Maiekene magab kaua,
Ullikesel uni pikk;
Kaiekene külm kui kalju,
Tiiu tuim kui koonlatikk.

Viiukesel viisid viltu,
Õlmik õkva õrjetu,¹
Anni alles leerimatu;
Kosin kaasaks Külliku.

Avinurmest pärit uuema
rahvaviisi ainetel A. M.

¹ õel, kuri.

Ajaloolisi ja mütoloogilisi märkmeid Neerutist

Kevad-, suve- ja isegi talvekuil peatuvad paljud ekskursioonid Neeruti mägedes, või nn. „Kalevipoja künnivagudel“. Enamikus veedetakse aeg järve ümbruses. Üksikud käivad ka Linnamäel, kus arvatakse olevat endine eestlaste linnus Torustvere, millist Läti Hendrik oma kroonikas enne Rakvere vallutamist nimetab. Uuemad uurimused lasevad aga oletada, et see maalinn võis Rakvere lähedal Tõrmas asuda. Kindel on see, et Linna- kui ka Sadulamäel on linnused seisnud ning nende ümber külad. Praegugi teavad vanad inimesed Võiduvere ja Torestveere nimesid. Mullatöödel, mis tehti Sadulamäe ümberkorraldamisel peoplatsiks, tuli säält hulgaliselt välja põlenud puuosi ja vähemaid raudkive, milliseid arvatavasti on kasutatud kiviheite masinal. Põlenud puuosad, millised 10—12 cm jämedad, asuvad umbes 80 sm sügavusel maa sees. Ning samas sügavuses asuvad raudkivid on nähtavasti kuumuse mõjul pudedateks liivakivideks muutunud. Neil asjaoludel peab arvama, et linnused on hävitatud raudrüütelite poolt. Mil viisil tekkis meetrine ja veelgi paksem liivakiht põlenud puuosadele, on raske seletada. Võib oletada kavatsust linnust uuesti üles ehitada, kusjuures kunstlikult lääne- ja idapoolset valli kõrgendati.

Ajalooliselt võib veel nimetada leivaküpsutamise ahjusid, millised asuvad Kahejärve läänekaldal. Esimene on umbes praeguse vaatetorni kohal, kuna järgnevad mõnikümned meetrit edasi. Need olevat ehitatud Vene-Rootsi sõjapäevil, mil rootslased Eestis talvepuhkuse pidasid, et siis Poolasse sõjaretkega edasi liikuda. Praegu on need täiesti sisselangenud, kuid vanemad inimesed mäleta-

vad kahte neist veel võlvituna.

Pääle ajalooliste vaatamisväärsuste on Neeruti mägedes ka mütoloogilisi. Kalevipoja VIII lugulaulust leiame mägede tekkimise kohta selgituse ja samast lugulaulust saame ka ettekujutuse Kalevipoja kasvu kohta. Selleks pruugib minna ainult Kalevipoja magamisasemele, mis asub Linnamäest ida pool, Mäeotsa talu kohal

„Künka küttrul seisis kaela,
parem käsi toetas peada
Padja kombel põse alta,
Mäe kõrval mehe keha,
Jalad laiali lagedal.

(Kp. 726—730)

Higist, mida päikese lõõsk Kalevipoja juustest ja silmnäost välja ajas, tekkis kuristik (736—744). Allikas, mis asub Linnamäest Kadrina suunas, olla tekkinud vägimehe higist (746—747), mis annud vee joojale tugevust ning muutnud piigadel palged kestvamalt punaseks, kui Maarjapuna. (Maarjapuna, mida mõnes paigas veel hiljuti valmistati, on põletisviin, millele lisati maarjajääd ja siis Maarjapäeval, 25. märtsil naistele ja tütarlastele juua anti, et neil aasta otsa punased palged oleks.) Kirjalikel andmetel on allikale veel möödunud aastasaja algul ohvreid viidud, sest selle vett kasutati arstimina.

Neeruti järves asuvast rahapajast kohalikud inimesed midagi ei tea, kuid arvatakse, et mingisugune sõjavanker või supikatel sääl asuda võib, milline enamalt nähtav oli ning millele on legend lisatud.

Emm Tandru

JÕULUKUUSK

Jõulukuusk või jõulupuu, mis meile tundub elupõlisena, on aga hoopis noor „leiutus“. Kuuse tuppatoomise komme pärineb Saksast XVII. sajandist. Tõsi on, et Martin Lutheritki on maalitud jõulukuuse all, kuid need maalid pärinevad hilisemast ajast.

Esmakordselt on kuuse küljes kütünlaid põletatud Strassburgis 1785. a. Berliinis olevat alles 1810. aastal esimene kuusk kütünlatule-

des säranud. Sealtki levis see komme alles üsna pikkamisi. Meie maale saabus ta kohalike sakslaste kaudu kindlasti varem kui Lääneriigesse. Prantsusmaale olevat kuused levinud 1870-date aastate paiku.

Inglismaalgi ei ületa jõulupuu iga kolmveerandit sajandit. Briti saartele viis selle kombe kuninganna Victoria printsabikaasa Albert — loomulikult enda kodumaalt — Saksast.

Salvador Dali

JA PARANOIALIK-KRIITILINE MEETOD

Ma usun saabunuvat hetke, kus osutub võimalikuks vaimu paranoialiku ja aktiivse rünnaku abil (ühtlasi automatismi ja teiste passiivsete seisukordadega) süstematiseerida segadust ja nõnda aidata diskrediteerida lõplikult reaalsuse maailma. Dali.

Salvador Dali on mees, keda ei õnnestu mõõta konventsionaalsete vahenditega. Me leiame temas elemente, mis on niivõrd ootamatud ja võõrastavad, et paljud me kindlaks-kujunenud üldmõõdupuist muutuvad äkki kasutuks vanarauaks, jättes meile vaid abitu nõutuse.

Küll pole Dali vooluloolise koha määritlemine iseendast raske. Me võime näha tema loomingus otsest lüli tolle liikumise ajaloos, mida nimetame sürrealismiks. 1930. a ümber ilmus tema nimi sürrealistide tollal juba ligi kümneaastase vanusega rühma ridadesse. Sünnilt kataloonlasena tõi ta Pariisi kaasa revolutsiooniliselt aktiivse vaimu ja herga, kujutusvõimsa kunstnikuhinge, liitudes nii nende Pariisis teotsevate hispaanlaste reaga, kes on etendand aktiivset osa XX sajandi kunsti arengus (Picasso, Gris, Miró, Gonzalez).

Siiski ei saa me käsitleda tema kunstilist ja kriitilist loomingu t lihtsa variatsioonina sürrealismi avat võimaluste reas, ei, tema kehastab juba uusi võimalusi, mille teostamiseks oli seni antud ainult tötusi, sammudes oma loomingus edasi kõigest senisaavutetest ja varustades sürrealismi mõiste sisu uute piiritledega, mis oma selguses ja otustavuses ületavad kõik senised.

Sürrealismi üldise definitsiooni andis teavtasti André Breton oma „Esimeses manifestis“: „Puhtakujuline psüühiline automatism, mille abil väljendatakse suuliselt, kirjalikult või mõnel muul viisil tõelist mõtlemisprotsessi. Mõtte dikteering igasuguse mõistusliku kontrolli puudumisel ja väljaspool igasuguseid esteetilisi ja moraalseid eelarvamusi“. Need juhtlauseid avasid esmakordselt võimalusi, mis olid seni suletud ja mille vabastamiseks olid töötand ja loonud väsimatult viimaste sajandite silmapaistvamad vaimud. Loovale vaimule oli võidetud kätte tema lõplik vabadus.

Aga palju oli veel selgusetut ja käärivat. Tõde tunneteti sageli enam intuiitiivselt kui teadlikkuse valguses. Puudus veel uus esteetika, mis asendanuks lõplikult vana, surnut, puudusid vahendid kriitiliseks tegutsemiseks.

Alles Dali intellekt korrastas kõik senised võimalused ja andis neile aktiivselt keskendat kaju, mis võimaldas vabanemist kõigest ebamäärasusest.

Selleks keskseks vahendiks, mis pidi looma uue esteetika pärast esialgse põhimõtteliselt anti-esteetilise, dadaismis eriti ilmekalt

avalduva rünnakutuhina raugemist, tegi Dali paranoialik-kriitilise aktiivsuse.

Paranoiaks nimetame rasket vaimuhaiguse vormi, kus esineb eriti kujukalt sideme kadu objektiivse välismaailmatunnetusega ja välismaailma objektide täielik ümberkujundus minalike elamussisude sümboleiks. See nähtus saabki uue esteetilise tunnetusviisi aluseks.

Kunst on oma tõeliselt olemuselt alati inimvaimu reaalse olemuse, tema võltsimatult fassaaditu tagaõue kujutajaks, mõningail ajastuil vähemal, mõningail suuremal määral. Aga selge on, et tõeline tarvidus tema järgi saabki ainult siis eksisteerida, kui temal on täita funktsioon, mille sooritamiseks ta on ainuüksi võimeline. Ja selleks on just väljendusvõimaluste leidmine neile inimhinge piirkonnile, mida on praktiline elu kasvatus ja ühiskondlike konventsioonide kaudu tõrjund teadvusetuse hämarusisse, on tolle tervikliku inimese kehastamine, kellest on tavaliselt pöördud väljapoole ainult fassaad.

Paranoia kaotab arusaamise proportsioonest enda ja välismaailma vahel, luues endale täiesti iseseisva maailmasüsteemi, mis määrab reaalsele esemele kohad ja ülesanded oma äranägemise järgi. Paranoiakut ei huvita kunagi, milline võiks olla eseme praktiline, reaalne tähendus, vaid suhtub temasse lihtsalt nagu oma minalikele kujutelmadele alluvasse elementi. Selline hoiak pole ebanormaalne mitte sellepärast, et teda ei esineks tervemõistusliku inimese juures, vaid sellepärast, et ta hoolimata oma tähtsast asendist inimlikus hingeelus, on tõrjutud praktilisen mõistusen teadvusetusse kasutuna kehtivate eluvormide seisukohast, kus ta siiski avaldab oma raskeltkontrollitavat, aga suurt mõju inimese teadlikule hingeelule, nagu on näidand ilmekalt psühhooanalüüs, ja väljendub normaalselt ainult ulmas.

Paranoiak on inimene, kes on muutund oma teadvusetuse orjaks, mida ta ei suuda enam kontrollida ega tagasi tõrjuda. Tema fantaasia keerleb sihitus nõiaringis, mis halvab täielikult sideme välismaailmaga, leidmata väljapääsu loovas energias. Kunstnik, poet aga läheneb oma teadvusetusele süsteemikindla, ettekatset hoiakuga. Tema moonab selles peituva latentse energia loovaks impulsiks, mis kujundab kunstiteose. Ta on niõelda paranoiak vabast valikust, isand oma paranoia üle.

Nõnda peamegi mõistma Dalit, kui ta ütleb: „See sünnib puhtakujuliselt paranoialiku protsessi kaudu, et võimaldub tajuda kahekordset kujutist, s.t. sellise eseme kujutist, mis on ilma vähimagi kujundilise või anatoomilise muudatuseta ühtlasi teise, täiesti erineva eseme kujutiseks“, või jälle teisal: „Paranoia kasutab välismaailma kindlustamaks oma domineerivat ideed ja evib häirivat iseloomu-

tunnust veenda teisi selle idee reaalsuses. Väli maailma reaalsust kasutatakse illustratsiooni ja argumendina, ja rakendatakse nii meie vaimu reaalsuse teenistuses⁴.

Muidugi kasutatakse siin sõna „paranoia“ juba hoopis laiendetus, sümbolises tähenduses mis on kaugel tema esialgsest meditsiinilisest mõistest: „Paranoia: kujutuslik deliirium, mis evib süstemaatilist struktuuri“ (Dali).

Sel alusel ongi loodud vaimuteadusliku meetodina paranoialik-kriitiline aktiivsus, mida Dali ise defineerib „irratsionaalse tunnetuse spontaanse meetodina rajatud deliiriliste assotsiatsioonide ja kujutiste kriitilisele ja süstemaatilisele käsitelule“.

Oleme siin tunnistajaiks ulatuslikule ümberhinnangule esteetiliste väärtuste valdkonnas, võib-olla ühele suuremale inimkultuuri hilisemas arenguloos.

Senine esteetika põhjenes suurel määral väljendus- ja vormimismotiivi dualismile: „hing“ pidi andma toormaterjaliks irratsionaalse, tundmusliku elamuse, mõistus pidi seda vormima, kujundama kindlate loogiliste seaduste põhjal.

Uuem psühholoogia on kiirendand selle teooria kokkuvarisemist. Intellektil varuks olevad vormisabloonid on paljastund lõplikult konventsionaalsete maskidena, mille ülesandeks on vaid tasalülitada ja nivelleerida tõelist elamust. Intellektil saab olla ainult süstematiseeriv, (järje)korrastav võime, vormimine aga on loov akt. Intellekt on vaimu praktiline tööriist, mitte aga orgaaniline, oma-seaduseline tervik. Kunstiteose tunnuseks on ainulaadsus, ühekordsus — intellekt pole aga võimeline vähimakski individuaalseks variatsiooniks, või ta lakkab olemast intellekt. Asjatu on siin vastuväide, intellekti üheks loovaks võimeks olevat endale oma seadusi määrata — ta polegi ju muud kui nende seaduste kogu, süsteem.

Tegelikult on väljendus- ja vormimismotiivi traditsiooniline lahutamine täiesti ülearune. Tegelikult on intellektuaalsed vormisabloonid kasvand välja samuti irratsionaalseist loomisaktist, ainult kaotand oma elulise aluse ja muutund intellekti kivistund tööriistuks. Ma ei eita muidugi traditsioonilise teooria rakendatavust temaga kooskõlas olevas kunstis, kus elamus on surut juba ettemäärat vormi. Tõeline loov akt seisab aga just elamuse kehtastamise vormi. Säält algab ja säält lõpebki tema. Tähendab: elamuse väljendamine ja vormimine on tegelikult täpselt sama protsess tõelises loomisaktis. Väljendamine on vormi leidmine. Mingi kindel elamussisu loob endale oma latentse energia abil sümbolise vormi (analoogselt unenägudele), kehtastades selle mingisse antud materjali (sõnad, värvid, plastiline materjal).

Kuhu jääb aga intellekt, paratamatu element inimvaimu olemuses? Paranoialik-kriitiline meetod näitab talle õige, tema loomusele vastava koha: süstematiseeriv tegevus.

Sürrealismi esimene periood (kuni Dali ilmumiseni) oli romantiline ja täis rõõmu kättevõidet vabadusest. Rahunemise, kindlustumi-

sega tekkis aga vajadus teatava intellektuaalse tööriista järgi, mis täitnuks kriitilise mõõdusüsteemi ülesannet ja süstematiseerimiseks sellisena loova teadvusetuse kunstilist ekspluateerimist.

Selliseks instrumendiks ongi paranoialik-kriitiline meetod, mis on „osutund otsekohe võimeliseks rakendumata maalile, luulele, kinole, tüübiliste sürrealistlike esemete konstrueerimisele, moele, skulptuurile ja koguni, vajaduse korral, kõigile eksegeesi-mooduseile“, nagu registreerib Guy Mangeot.

Sellepärast ütleski Dali: „Me oleme nagu kalad, kes ujuvad kunsti soojade ja teaduse külmade vete vahel. Me oleme samahästi teaduse nagu kunstigi mehed“. Paranoialik kunstnik on kunstnik oma hingega ja teadlane oma intellektiga, aga ta ei sega ära neid piirkondi. (Loomulikult piirub ka paranoialik-kriitilises aktiivsuses mõistuse osa väärtuste korrastamise ja kirjeldamisega, ei tegele ial aga nende määramisega, mis toimub juba irratsionaalsel teel — seisab ju p.-k. a. definitsioonis: „Irratsionaalse tunnetuse“ spontaanse meetod...“)

Intellekt on siin taandund oma õigele positsioonile, evimata mingeid loovaid pretensioone.

Siin näeme lõplikku lõhet klassilise traditsiooniga: mõistus on rakendat töötama iseenese vastu, oman endan väljatõrjut elamusisude organiseerijaks ja aktiveerijaks.

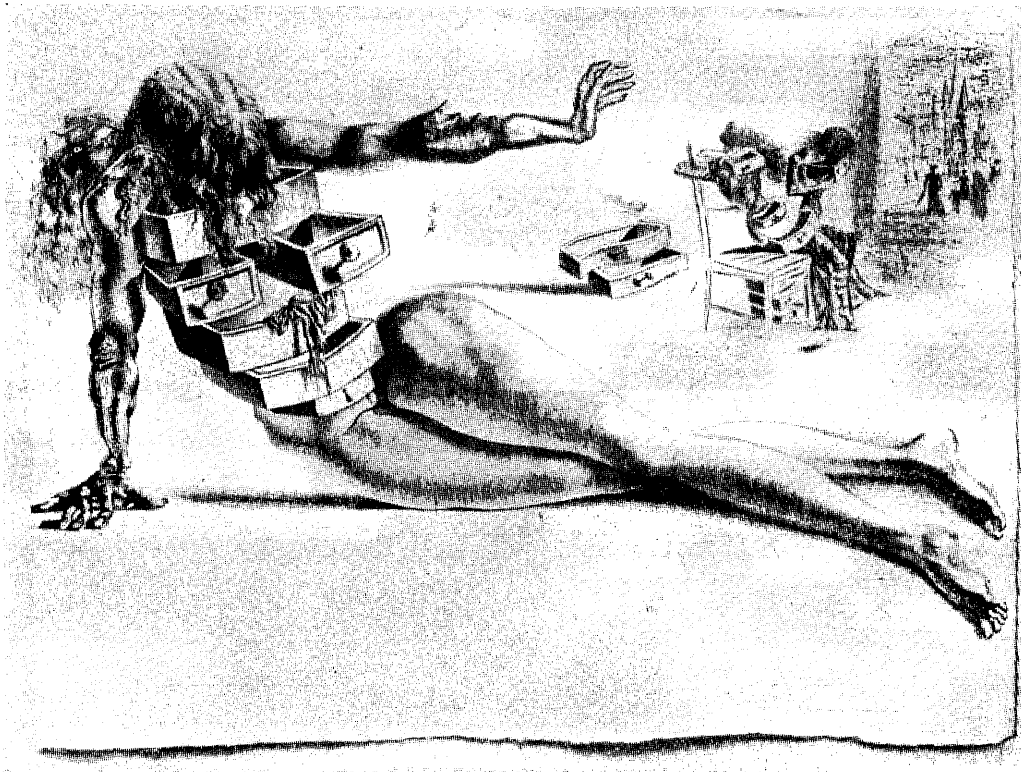
See on masendavaim kaugus klassilisest kunstikäsitusest, mida on saavutand inimkond Hellase ajast saadik. Siin pole enam ühtki silda ega kompromissivõimalust, ainult absoluutne vastuolu.

Varjamatult ütleski Dali: „Ma tahan teha lõpu tolele segule mugavast dekoratiivsusest, primitiivsusest ja lihtsusest, mida nimetatakse „moodsaks kunstiks“¹. Sest üks asi on kindel: ma vihkan lihtsust kõigis tema vormes.“ See on husikahoop näkku klassilisele kunstikäsitusele, mille vankumatuid põhialuseid on lihtsus, ulatudes veel sürrealismigi mõningate esindajate kaudu. Sellega eitab ta igasugust eritlusvõimalust olulise ja ebaolulise, keskse ja perifeerse vahel, nõudes tingimusetut alistumist loovale paranoiale, mida väljendab ka tema maalikunsti definitsioon: „Käsitsevalmistet päevapilt konkreetsest irratsionaalsusest ja kujutuslikust maailmast üldiselt“.

Salvador Dali loovkustiline tegevus on sügavaimas ja täiuslikemas kooskõlas tema intellektuaalse aktiivsusega, hõlmates otse erakordses mitmekülguses maali, skulptuuri, luulet, filmi ja avaldades nõnda kõikjal oma erupriivset loomisenergiat.

Tema looming on eluline selle sõna otsesemas ja kompromissituimas mõttes, ühtviisi kaugel nii elu kopeerimisest kui tema formalistlik-intellektuaalsest abstraherimisest kui ka tema fantastilis-dekoratiivsest ornamenteerimisest. Tema kunst on oma viirastuslikkuses niivõrd tõeline, eluline, et meil ei teki hetkekski võimalust kahelda tema reaalsuses.

¹ Ta mõtleb siin loomulikult kubismi, konstruktivismi, abstraktsiooni kui klassilisi traditsioone jatkavaid voole.

Salvador Dalí

Joonistus, 1936

„Salvador Dalí kunst on hallutsinatiivseim kõigest seniolnust“, ütleb õigusega André Breton.

Dalí on toonud oma loominguga enneolematult lähedale Breton'i „Esimese sürrealistliku manifesti“ ennustuse täitumise: „Ma usun tole kahe näiliselt vastandliku olukorra, ulma ja tõelise tulevasse sünteesi teatavas absoluutses reaalsuses, niidelda sürreaalsuses“.

Tema paranoialik kirglikkus purustab kõik klassilise esteetika tõkked, mida esindas Kanti lause „huvitust meeldivusest“ temale on looming ainult sümboolseks, sublimeerunuks rahuldusvormiks oma elulisile funktsioonele ja nõuab ka sellist käsitust vaatajalt (peab ju Dalí kunstinaudingu tõeliseks sihiks kaudsel teel tekitet seksuaalset erutust). Sellest aspektist valgustab tema luulet väga tabavalt Georges Hugnet: „Dalí luule on nii uskumatult algupärane, et ta sunnib pilgutama imestunud silmi. Ta id teatavat laadi täielikuks pihtimuseks, kus luuletaja kirjeldab oma armastust, oma deliiriume, oma võitlusi. Vabana ja taltsutatuna menetleb ta vahendituimat väljendusmoodust: ihade projektimist välismaailma. Kirjeldavana kasutab ta jutustusvoolu täis detaile ja pimestavaid võrdlusi — täieliku luulelise maailma maastik ja vaim. Me tunneme Dalí maale ja nende kütkestavaid objekte, väljendatuna nii säravalt, nii elavas keeles. Nagu nemed, raamivad tema luuletusedki anekdoote, väljendavad vaigistamatuid igatsusi, fikseerivad ulmi ja mängivad esemete täieliku sümboolikaga.“

Dalí loomingus valitseb haruldane järjekindlus: raske on leida mingeid silmapaistvamaid erinevusi tema 1929 ja 1939 aastate stiilide vahel. Seda välist järjekindlust täiendab aga veel suuremal määral sisemine järjekindlus, mis luudab motiivistikust halastamatult kõige ebaolulise, ainult dekoratiivse — võiks mainida siin eriti ilmeka näitena silmatorkavat paralleelsust tema luuletuste ja maalide motiivistike vahel: siin äratoodud „Suure Masturbandi“ lõiku „kuna kile kattev üleni tema suud...“ meenutab „Koit“, kus näeme inimpääd, mille hammaste vahel ripneb kiletaoline kujund külgekleepund rohutirtsutaolise loomaga; selle lõpplauset pastell, millel esineva kalju õnarusisse on kirjutet „ma mère“ (mu ema), ja veel palju muid sarnaseid juhte.

Tema maalitehnika on rangelt realistlik kuni naturalistlikkuseni, mikroskoopiline oma piinlikus täpsuses. Herbert Read võrdleb seda õigusega Vermeeri omaga. Aga just sellisena on tema kunst tervikuna suurepäraseimaks näiteks realismi ülendamisest reaalsuseks, eluläheduse elulisveks, nägelikkuse nägemuslikkuseks. Kui hästi sobivad tema kohta Breton'i sõnad: „Mida peame imetlema fantastilise juures, on see, et ta polegi enam fantastiline: on olemas ainult veel reaalne“. Dalí on jõudnud sinna, kus muutuvad üleareseiks ja mõttetuiks reaalsuse ja fantaasia mõisted.

Kummalised olendid elustavad tema maa-

ilma: inimesi õudselt deformeerit liikmeiga õhukeste, paljuden augen läbipuurit kaljutao-
liste kujundite ees või kõrvetaolisil legendikel
ähvardavalt äikeselise taeva all, ummalikult
plaanitud ehitisi limataolisid ansambleis.

Dali mustvalgekunstist leiame huvitava
näite tema siin äratoodud joonistuses, mis
esindab tema kunsti eluliselt haaravat süm-
boolikat oma vastupandamatus eritavuses,
kuuludes nõnda tema vaimu iseloomulikamate
toodete hulka.

Kujutava kunsti alal on Dali loonud veel
skulptuure, mis püsivad tema parimate maa-
lide nivool, ja tegelend filmide produtseeri-
misega (koostöös Luis Burneliga), millest
võiks mainida „Kuldset ääva“ ja „Andaluusia
koera“.

Tema luulest oleme juba lasknud kõnelda
Georges Hugnet'l. Teosed nagu „Narkissose
metamorfoos“ on siin sürrealistliku luule
tähtteoseiks. Siiski on tema luuletustel veel

teatav iseloomulik joon, mida otsime asjatult
tema muust loomingust: absoluutsesse automa-
tismi on sageli segatud teadlikke, paranoialik-
kriitilise meetodi terminoloogias laenat ele-
mente, mida väärtustetakse jällegi irratsio-
naalsel teel. (Sümboolne on siin tema kuul-
saima maali tiitel: „Paranoialik-kriitilise
linna agul“). Abstraktsete elementide segu-
nemisega loomisprotsessi saavutab Dali häi-
rivalt erutava kahepalgelisve, prismaalikul
murtud elamuse. „Piinatuna sageli kriitiliste
teooriatega on tema luule kummaline segu
automatismist ja teadvuslikkusest, niioelda
kliinilisest teadvuslikkusest, kus autor analü-
sib ja arvustab end külmalt,“ et tsiteerida
järjekordselt Georges Hugnet'd.

Toome siin ära tema silmapaistva luule-
tusena „Suure Masturbandi“, sätendavana oma
neigaküllases ja visuaalses rikkuses ja haara-
vana oma varjamatult siiras, sügavas inimlik-
kuses:

S U U R M A S T U R B A N T

Kuigi pimedus kattis maad
ei olnud õhtu veel hiline
suurte ahaatastmestike serval
kus
loidund päevasest valgusest
juba koidust saadik kehvast
Suur Masturbant
toetet tohtu nina oonüksparketile
sulet hiiglaslikud silmalaud
söövitet võikain vaguden laup
kael painutet kuulsan koeranaelan kus
lakkab liikumast [kihama sipelgad
ühtund veel liig valgusküllase õhtuse tunniga
kuna kile kattev üleni tema suud
jäikub aegamisi hirmus rohutirtsu tohtu ees
haarat liikumatult ja kleepund tema külge
viis päeva ning viis ööd.

Suure Masturbandi
kogu armastuse
ja kogu joovastuse
ase

on julmis kassikullast kaunistusis
mis katavad ta õrnu pehmeid meelegehti
matkides
keisrikrooni kuju
mille peened pronksakantuslehed
pikenevad
noorusliku ja piimroosa põseni
jätkates omi kõvu kiude
sulatamani nad
kaela kirkas alabastris.

Andmaks ebamäärase ja hübridse stiili anti-
tiikse ornamentika jäist välimust mis võimal-
dab eksimist mimitismi kaudu puiestiku kee-
ruline arhitektuuriga ja muutmaks selle liha
— hõiriva andunu jäiga hilinenu hoolitsetu
ärritatu pehme valitu jõuetu markoniseeritu
löödu kivitetu hävitetu kaunistetu karistetu
— soovitav õudus nähtamatuks või vähemalt
mürgatamatuks inimnäole mis sarnleb mu
ema omaga.

J. Laaban

Psühhoanalüüsist noorsootöös

Võimatu oleks kujutella, et ükskõik
missuguse tegevusala juht oleks suu-
teline edukalt oma juhitavaid nende
töös edasi viima, ilma et ta tunneks
lähemalt talle usaldet inimmaterjali.
Selle tundmisele jõuda pole kerge,
kuna juhile usaldet isikud ei kujuta
endast mingit kompaktset tervikut,
vaid selles sisaldub rida eripalgelisi
ja kvaliteedilt erinevaid indiviide.
Leidub riike, kus juhid võtavad oma
juhitavaid kollektiivse hulgana ja püü-
avad arvestada oma töös ainult selle
kollektiivi läbilõiketetasapinda. Niisugu-

sest käsitlusviisist areneb individuaal-
suste tasalülitamine läbilõiketütübiga
ja standardinimese loomine. Säärase
menetluse õigustuseks tuuakse ette, et
niiviisi tasalülitett inimmassi on tema
tegevuses kerge suurteks ülesanneteks
rakendada ja et see on juhtimiseks
painduvam. On aga selge, et säärase
tasalülituse puhul läheb kaduma hulk
inimmaterjali (kuigi vastavais riiges
tasalülitusest just vastupidist
oodetakse!). Esiteks lähevad riigile ja
rahvale kaduma need, kes niivõrd läbi-
lõiketetasapinna all asuvad, et neid

kõige paremal tahtmisel kollektiivtöös kasutada ei saa; teiseks aga on praktiliselt tööle kaduma läinud ka need standardtüübist kõrgemal seisjad, kellele kollektiivi sisselülitamisega läheb kaduma suur osa nende võimetest.

Eeltoodust järeldub, et Eesti kui väikerahva noorsootöös säärast tasalülitamist ei saa ette võtta, vaid meil tuleb püüda kogu kasutamisel olevat materjali võimalikult ökonoomselt töö rakendada. See asetab noortejuhile suuri nõudeid, kuna temal ei tule töötada kollektiiviga, kelle standardiseloorm on juba kõrgema juhtiva instantsi poolt fikseeritud, vaid inimestega, kellele erinevaid hinge- ja vaimuomadusi ta omal käel peab tundma õppima, et tööd nendega võimalikult produktiivseks muuta.

Pikaajalisel koostöötamisel saab iga noortejuht kindlasti juba teatud ülevaate oma juhitavaist, nende isikupäraseist kalduvusist ja võimeist. Kuid säärane lähenemisviis oma kaastöölisile nõuab aega, mille kestel töö paratamatult maksimaalset produktiivsust ei saavuta. Pealegi võib nooremalele juhtidele, kel veel vähe on n. ö. „elupraktikat“, säärane lähenemisviis juhitava iseloomuomadusile osutada raskeks. Muidugi leidub veel teisi raskusi, mis ülaltähendet liiki kuuluvad ja mis edukat noorsootööd kas teatud „sissetöötamise perioodil“, või ka pikaajaliselt häirivad.

Neist hädadest üle aidata võib meid psühhoanalüüs. Selle olemuse lähemaks valgustamiseks ei jätku siin ruumi ja pealegi oleks see ülearune, kuna vastavat eestikeelset kirjandust on olemas (näit. Elav Teadus nr. 31 „Alateadvus ja psühhoanalüüs“, prof. Rammul „Psühholoogia“ ja hulk ajakirjades ilmunud artikleid); seepärast toon siinkohal ära ainult lühikese definitsiooni, mille on andnud Holtzmejer: „Psühhoanalüüs on 1) meetod hingeelu uurimiseks 2) hingeteaduslik teooria 3) meetod hingeelu ravimiseks ja mõjustamiseks 4) abimeetod mitme

teaduse ja kutse tööalal. Noorsootöös võiks rakendust leida psühhoanalüüs peamiselt neljanda punkti definitsiooni raamides, kuigi oleks hea, kui leiduks noortejuhte, kes tarviduse korral isegi oma juhitevate hingeelu ravid ja mõjutada suudaksid. Üldiselt aga kuulub psühhoanalüüs Holtzmejeri definitsiooni kolme esimese punkti raamides siiski puhtteaduslikku regiooni, millega noortejuhid küll teoreetilise baasi loomiseks tutvuma peaksid, aga mille puhtpraktiline rakendus noorsootöös on peagu võimatu.

Millised on nüüd tegelikud meetodid, millistega psühhoanalüüsi kui „abimeetodit mitme teaduse ja kutse tööaladel“ saaks rakendada noorsootöös? Üldiselt on need samad, mis meil juba osaliselt on tarvitamist leidnud koolitöös, kutsevalikul, kutsekõlvulise katseil jne. Neist meetodeist on paljud niisugused, et neid noorsootöös jalamaid kasutamisele võib võtta (psühhoanalüütiline ankeet, intelligentsi test jt.) Tutvudes põhjalikult vastava kirjandusega on näiteks ÜENÜ osakondades töötavad noortejuhid kindlasti suutelised säärase ankeetide ja testide koostamiseks ja läbiviimiseks. Peaks aga tarviline oskus ja vilumus veel puuduma, siis tuleks loomulikult pöörduda keskjuhatuse poole abipalvega. Keskjuhatuse suuteline oma tööjõududega säärast psühhoanalüüsi selgitavat ja koordineerivat tööd läbiviima.

Lõpuks paar soovialvust psühhoanalüüsi kohta noorsoo — resp. ÜENÜ töös, mis kogu kirjutise tuuma lühidalt haaravad: 1) tunnistada vajalikuks psühhoanalüüsi rakendus noorsootöös, 2) teha ÜENÜ keskjuhatuse kaudu ülemaalist selgitustööd psühhoanalüüsi tähtsuse ja rakendusmeetodite kohta, 3) kontrollida ja teha kokkuvõtteid psühhoanalüüsi kasutamisest ülemaalisel noorsootöös ja 4) pühendada noortejuhtide kursusel vajalik osa psühhoanalüüsile, või korraldada vastavaid erikursusi.

J. Paulson

Koduraamatukogu on kodu süda!

Meie eluavalduste juured asuvad kodus, mis annab meile elutahet ja uuendab eluvõitluses kulutatud jõudu. Kodus sirgub elule noorus. Mida õnnistusküllasem on kodu mõju, seda tublim on kodanik ning seda tugevamad rahvas ja riik.

Kodu on rahva süda!

Kuid kodu mõju on õnnistusküllane siis, kui kodus leidub vaimuvara ja kodu on kultuurne. Kodu kultuursuse tunnuseks ei ole ükski kaunis sisustus, ei ainult pehme mööbel ega klaver, ei igasugused kadaklikud „nippisched“.

Kodu kultuursuse esmaliseks ja peamiseks tunnuseks on vaimuvara allikas — raamat! Hääd raamat muudab kultuurseks ka kehvima kodu!

Sageli oleme sunnitud laenama endale vaimuvara avalikust raamatukogust. Ent võlg on võõra oma ja laenatud raamat on nagu kallis külaline, kes peab pea lahkuma.

Tehkem endale sõbraks oma raamat!

Nagu meie südameis leidub töö- ja muremõtete kõrval vaikne nurgake helgemate mõtete ja kaunite elamustega, mis meid soojendavad ning annavad meile elutahet ja elujõudu, nii loogem endale koju vaikse, helge nurgakese, kuhu kogume omad raamatud ja mis on meie kodu vaimuvara allikaks ning kultuur-

rilätteks — asutagem endile koduraamatukogu!

Seda ei ole aga mingi raamatuhunnik, vaid vastavalt korraldatud ja kaunilt panipaika, riiulile või kappi, asetatud puhtad, korralikud ja hääd raamatud. Riiul või kapp ei tarvitse olla kaunis ja kallis, sest koduraamatukogu väärtuse määrab mitte kapp, vaid selles asuvad raamatud!

Loonud endale raamatukogu, kaitskem seda nagu oma südant vaenlaste eest, kelledest vahel kardetavaim on — tuttav või sõber, kes tuleb raamatuid laenama... Ärgem nõrgestagem oma kodu südant! Laenatud raamat tuleb harva tagasi.

Omades ise koduraamatukogu, austagem ka tuttava või sõbra oma — ärgem nõrgestagem tema koduraamatukogu tema raamatute endale jätmisega. Selle asemel aidakem kaasa tuttava või sõbra koduraamatukogu suurenemisele sinna raamatute kinkimisega, pidades meeles, et kultuurseim kingitus sõpradele ja tuttavale nende tähtpäeval on raamat koduraamatukogusse!

Seejuures ärgem unustagem — eesti elu kannab ja viib edasi eesti raamat!

Eesti isamaad, tema rahvast ja riiki kannab ning kindlustab — eesti omakultuur!

A. Leinjärvi

L. GLÜCK

„Maastik“

Külaklubid ootavad teostajaid

„Nimene ei ela üksnes igapäevasest leivast.“ Leib — toit, kehakate, päävari — on eeltingimus kõigeks muuks. Leiva pärast töötame ja võitleme, kuid mitte ainult leiva pärast ei ole ainus inimese eluülesanne, kui seda üldse saab pidada eluülesandeks. Tööpäev — kutselise töö aeg — on järjest lühenenud mitte üksi linnas, vaid kindlasti ka maal. Meenutagem seda aega, millal tuli töötada päeval mõisas ja öösel oma põllul. Talutööde mehhaniseerimine võib vähendada tunduvalt maainimeste kutsetöö koormat. Kutsetööst ülejääv aeg pikeneb. See on kahtlemata soovitatav areng.

Kerkib küsimus kutsetööst vaba aja kasutamisest. See küsimus on eriti akuutne pärast-kooliealise noorsoo suhtes. On ju need noored alles siirdumas kutsetöhe ning selletõttu evivad vaba aega rohkem kui keskmine ja vanem põlv. Tarvidus vaba aja otstarbekaks kasutamiseks ei võimalda jätta sellele küsimusele lahenduse leidmist juhuse hooleks, vaid nõuab vaba aja teadlikku organiseerimist. Seoses sellega on tõusnud päevakorda kooskõlmiskohtade ehk — moodsamalt öeldes — klubide küsimus.

Järgnevas püütakse veidi konkreetsemat sisu anda seni mitmelt poolt kostnud soovitudele klubide, eeskätt külaklubide asutamiseks.

Kõigepealt: milliseks peaks kujunema külaklubi? Kas mugavaks jõudeolemise paigaks, nagu tunneme klubisid peamiselt anglosaksi eeskujude kaudu? Vaevalt et selleks maksab aega ja jõudu kulutada niikuinii küsitava väärtusega seltskondliku tööga ülekoormatud maategelastel. Külaklubi peab kujunema kutselisest tööst ülejääva aja ratsionaalse kasutamise vahendiks. Muidugi üheks teiste hulgas. Seda vahendit — klubi iseloomustab kollektiivsus — ühiselt täiendada oma teadmisi ja oskusi, avardada silmaringi, arendada kunstilist isetegevust, puhata tööst ja lõbutseda. Kollektiivsus eeldab alaliste ruumide kasutamise võimalust.

Klubilises tegevuses tuleb seega siis kooskõlastada kolm momenti: töö, lõbu ja puhkus. Neisse raamesse mahuvad ühelt poolt perioodilised kui ka mitteperioodilised üritused, nagu loengud, kursused, õpiringid, raadio ühis kuulamised, kirjandusõhtud, clav ajaleht, seinaleht, näitused, laulu-, muusika-, näite-, tantsu- ja mängude harrastused, teiselt poolt aga ka alaliselt kasutada olevad vahendid, nagu lugemislaud ühes käsikoguga, rahvara-

matukogu laenutamispunkt, mitmesugused lauamängud (male, kabe, koroon, ping-pong jne), einelaud (alaline või ajutine).

Sisuliselt mahutavuselt on külaklubi seega vabahariduslike tööviiside peagu universaalseks kogumikuks. Igaüks leiab klubist midagi enese jaoks. Väljaspoole klubi jäävad suuremad peod, rahvakogumised, spordivõistlused, mitmesugused seltskondlikud „paraadid“. Kui arvestada veel seda, et klubiline tegevus on seotud alaliste ruumidega, siis võib julgesti öelda, et külaklubidest võivad välja areneda kohaliku vabaharidustöökeskused, kuna koolid saaksid jääda ainult koolihariduse keskusteks.

Edukas klubiline tegevus nõuab alalisi ruume, vähemalt 1—2 sooja tuba kõrvalruumidega (suitsetamisruum, köök). Vähemalt kahte tuba on vaja seal, kus klubi tegevus on mitmekesisem. Ühes toas loetakse ajakirjandust, mängitakse malet ning kabet ja asub einelaud. Teises toas toimuksid õpiringi koosolekud, laulu-, näite- jm. harjutused, vähemad kursused, juhataste ja toimkondade koosolekud. Klubiõhtute, näituste ja teiste suuremate ürituste puhul võetakse kasutamisele mõlemad toad või koguni klubiruumide juures asetsev saal (kui klubi asub rahvamajas).

Mõistagi tuleb klubiruumid ka sisustada. Mööbel olgu lihtne ja praktiline, võimalikult isevalmistatav. Keskmises külaklubis peaks leiduma paarikümne ümber toole, mõned lauad, paar kappi, tahvel, nagid, peegel, seinte ääre ja suuremateks rahvakogumisteks pikemaid pinke. Peale mööbli on tarvis mõned komplektid mänguvahendeid, edaspidi ka raadioaparaat ja klaver. Hädavajaliste kaunistamisvahendite hulka kuuluvad aknakardinad, lillevaasid laudadel ja suurmeeste pildid seintel. Kui osa materjale ja tööd tasuta arvestada, oleks 1—2-toalise klubi sisustamine mõeldav 200—300 krooniga.

Klubiruumid oleksid ayatud, olenevalt ümbruskonna rahvaarvust ja rahvastiku tööaladest, kas kogu aasta või ainult teatavatel kuudel, kas igapäev kindlaksmääratud kellaaegadel või ainult mõnedel nädalapäevadel. Teatavatel päevadel toimuksid klubis ettekanded jm. organiseeritud koosviibimised, muul ajal kasutataks klubiruumi lugemiseks, mängimiseks, kohtumiseks.

Klubiruumid tuleb leida eeskätt senistes rahvamajades, tarbekorral teostades vajalise ümberehituse. Klubi sisseviimisega rahva-

majja muutuks need majad tõelisteks rahvamajadeks. Seni on nad olnud enamasti ainult pidumajad. 482 võrku kuuluvast rahvamajast vastab äsjase ankeedi andmeil nõuetele ainult 149 maja! Kütmata ja kõleda rahvamaja kõrval asetsev (tavaliselt alkoholimüügi) võrtspoe tagatuba oma suhteliselt suuremate mugavuste ja võimalustega otse ahvatleb külanoori hasartmängudele ja alkoholi tarvitamisele. Uute rahvamajade ehitamisel ei võiks enam lubada klubiruumide tarviduse ignoreerimist. Võimalik, et selleks on tarvilik täpsustada ka rahvamajade seadust, mis küll praeguselgi kujul näeb üldjoontes ette ka klubiruumid, kuid mille rakendamisel see nõue on peagu täiesti unustatud. Võib-olla saaks edaspidi külades kõne alla tulla ka vähemate rahvamajade ehitamine, mis kujuneksid eeskätt klubiruumideks. Klubiruumidena on kasutatavad eriruumid ka kooli-, valla- ja eramajades.

Klubiline tegevus, nagu iga teine tegevus, võib joosta tühja, või anda koguni vastupidiseid tulemusi, kui ei leidu head juhti. Klubijuht peab olema võimeline sisustama õieti tegevust ja hoidma head korda, distsipliini. Juhtidena tulevad arvesse eeskätt kohalikud kutselised haritlased, nagu õpetajad, konsulendid, arstid, metsaametnikud jne. Mõeldav oleks edaspidi raamatukoguhoidja või rahvamaja juhataja ja klubijuhi ülesannete ühendamine, kusjuures klubijuhile tuleks maksta ka väikest lisatasu. Klubijuht ei peamuidugi alati klubis istuma, küll aga tuleb alati selleks järjekorras määratud korrapidajatel kohal olla. Hea korra säilitamiseks on edukalt rakendatavad selgitavad eriloengud ja plakatid.

Klubid võivad olla kaheksagused: kinnised — ainult ühe org-i või grupi liikmeile, või lahtised — kogu ümbruskonnale. Kui me tahame, et klubi kujuneks tõeliseks vabaharidustöö keskuseks ümbruskonnas, koondades seltskondlikud jõud oma ümber, peame pooldama lahtist rahvaklubi. Kinnise klubi korral on korraldaja küsimus lihtne — teeb see organisatsioon, kelle liikmeile klubi on määratud. Kuid kuidas on lugu rahvaklubi ülevõlpidamisega? Loomulikult peaks see olema kõigi kohalike ideeliste ning majanduslike org-ide ja omavalitsuse ühine asi. Tegelikult korraldajaks hakkaks kas seltside liit, mõni suurem ja elujõulisem selts, näit. rahvamaja ülevõlpidaja, või koguni omavalitsus kokkuleppel ja alalise kontaktis teiste kohalike org-ide ja asutustega.

Tulud klubi ülevõlpidamiseks laekuvad kõigi kohalike org-ide ja asutiste toetustest, ühistegelised asutised (ühiskauplus, piimaühisus, kindlustuskassa, laenu- ja hoiukassa) määravad selleks oma puhtast kasust teatava osa, ka majanduslikelt eraettevõteteilt tuleb paluda toetust. Peale selle tuleb midagi sisse klubi einelauast, mõnest üksikust maksulisest klubiõhtust, korjandustest, asjade loteriidest jne. Küsimusse võiks tulla ka riiklik laen või toetus klubi inventari soetamiseks. Sissepääs klubiruumesse peaks olema tasuta. Sellise org-ide vahelise koostööga välditakse uute org-ide asutamine klubide ülevõlpidamiseks. Olemasolevad org-id leiavad klubide ümber koondunult pikapeale loomuliku aluse koostööks oma ümbruskonna hüvanguks. Esialgu võib ju tekkida lisapõhjusigi võistluseks ja hõõrumisteks, kuid kui saavutatakse kokkulepe ka üleriigiliste keskorg-ide vahel selles asjas, siis ei jää soovitud tulemused saabumata.

Klubide loomisega alustatagu seal, kus eeldused on selleks soodsaimad. Kahtlemata on meil praegugi olemas rida klubilisi üritusi lugemislauade ja seltside kodude näol. Neid tuleb püüda välja arendada alaliste ruumidega rahvaklubideks. Kaugemaks sihiks on kogu maa katmine tiheda klubide võrguga, klubide loomine ka naisesse paigusse, kus esialgu ei näi selleks olevat suuremaid väljavaateid. Et klubide liikumine saaks hoogu, mida asi väärrib, selleks on vajaline üleriigilise keskuse loomine. Keskuse ülesannete hulka kuuluvad propaganda klubide asutamiseks, nõu- anne klubide tegevuseks (ringkirjad, brošüürid, artiklid ajakirjades), klubijuhtide ettevalmistamine ja täiendamine (kursused, nõupidamised), järelevalve teostamine ja majandusliku abi organiseerimine. Millise kuju klubilise liikumise keskus võtaks, see ei kuulu käesolevate ridade lahendamata. Tarvidus selle järgi kujuneb igatahes karjuvaks, kui meil tahetakse klubide asjas tegudele üle minna.

Nagu sellest, asja uudsuse tõttu paratamatult lünklikust kirjutisest peaks selguma, on külaklubide mõte tõesti seda väärt, et selle rakendamisele asutaks täie hingega. See on üks tee ja kahtlemata käidavamaid teid rahva kultuurilise taseme üldisele tõusule. Noorsoo-orgid ei kuulu kohtadel küll jõukamate org-ide hulka, kuid oma algatusvõime, ettevõtlikkuse, löögijõu ja energia poolest on nad tihti esikohal. Miks just nemad ei võiks olla külaklubide mõtte rakendamisel pioneerideks?

L. Illisson

Pagulased

Paks padrik paekalda pääl,
käik kuleb koopa kurku säält,
all mere õõs maas avar,
kus süngenäosed südaõõs
on miskis valgustkartvas töös
Per Olle ja Must Ivar.
Liig vähe valgust vilkumas
sest tahist rasva tilkuvast,
et selgesti neid näha.
Üks karvadesse kasvand lõust
ja teine tollest tundub tõust,
kel sarved passiks pähe.
Toornahkadest neil ürp on üll.
Ai, ammu mehi luurab lüll,
lõõg pole täis veel. Ehkki
ju saadet sadu tabajaid
ja salaradu rabajaid,
ei heiduta see mehi,
kes tüki tõrksamaks veel said,
sest jonni juure võtsid vaid,
et peeti neile jahti.
Nad tapsid tagaajajaid,
hulk hukkus üliagaraid
ja oli kurat lahti,
kui kohtas kahte kuskil jõuk.
Siis kuhjus laipu tihti rõuk,
verd voolas, auras, hangus
siin laikudena läigeldes;
sääll ojadena loogeldes
tend alla orgu langes.

Nii vahest raevunud metspull
ehk mõirgamisel metsikul
teeks keset hundiparve:
ta tallamisest tekiks turm
ja igast hoobist hukk ja surm,
kus aga suruks sarved.
Üks mõte mehis: vabadus,
ei eales saada tabatud,
siis pigem juba surra
kui sangarid — kesk sõja sees,
ei lõdisedes lõja ees
ja pööbli pilke purra.
Nüüd süngenäosed südaõõs
nad miskis valgustkartvas töös
kesk külmi kiviseinu,
kus kattedeks kasin loomanahk
ja küljeasemeks halb põhk —
kimp hallitanud heinu.
Ent relvi... Neid ju sadu saad
ja püssirohtu vägev vaat.
Hoi, kuula! Kes säält tuleb?
Vahtmeister Varnke vaprad need.
Vaid alistu, — teist pole teed:
„Kõik väljakäigud sulet.“
Näol jäik ja sünge naeratus
Must Ivar küünla haarates
kesk püssirohtu paiskab.
Leek viskub vaadist... rakatus...
ja lõhest kalju katkatust
merd murrab, tulvab, tuiskab.

Hendrik Adamson

Taevas

Sääll lamasid pilved kui hajuvil vatid,
neile toetusid õrnalt mõned tähetee latid.
Ma pilvest naerdes tegin lumepalle
ja nendega loopisin ingli tiibu halle!
Siis tegime koos me suure lumemehe,
ingel andis kätte talle ajalehe.
Küll seepeale naeris siis vanajumal
ja inglile ütles: „Oh, oled sa rumal!
Eks luuavars jäme parem pihku tal poeta,
häis majus ju enam ajalehti ei loeta!..“
Nüüd näpistas rõõmus memm jumala nina,
sääll selgus, et üksteist nad kutsusid „sina“!

Ivar Paulson

ANTS
LAIKMAA

„Männiku“

„Miks eelistan jääda maale?“

„Eesti Nooruse“ sellenimelise võistlusteema puhul

„On aga täna pime, mitte sõrmegi ei näe suhu pista,“ naljatas Mäepere perenaine pimedal sügiseõhtul laudast tulles.

„No tea, mis sa sest sõrmest suhu topidki,“ vastas samas toonis talle vend Aadu. „Just nagu mõni ematagune oled, kes vähe tissi saanud, et sõrm suus. Kas sajab ka?“ küsis siis tõsisemalt, tõstmata pilku töölt, mida nokitses hõõvlipingil istudes.

„Ikka,“ vastas õde, laternat kustutades, „tuleb mis ladinal.“ Märgates nüüd, et venna kõrval, ja selle varjus, istus veel keegi noormees naabrusest. Alles kui perenaine pingile lähenes, tõusis see ja tervitas.

„Tere!“ teeskles üllatumist perenaine, „mitte ei märganudki et külainimene ka toas on, vist silmad jäid õue.“

„Jääd vanadusest juba pimedaks,“ naljatas Aadu, vist oli see vihje õe kolmekümnele eluaastale ja vanapiiga põlvele, mida veetis, aastailt noorema venna juures perenaisena.

„Teie Oskar, ka veel ikka meie mail,“ pöördus Anni teist juttu tehes võõra poole „kord juba kuuldus, et ära pidite minema. Tea, oli tühi jutt

„Lähnen ikka küll — teisel nädalal,“ seletas see.

„Siis saate porist ja vihmast lahti,“ arvas Anni.

„Jah, üks jalgealune ole ikka kuiv, tulgu ülalt mis tuleb.“

„Muidugi, muidugi“ oli Annigi päri. „Ainult, kas tööots on kah juba teada, kui küsida tohib.“

„Ei veel, aga loodan ikka saada. Ja kui ei saa — üks siis pööra otsad tagasi.“

„Ega see nii hõlpus ole kui minek“ arvas Anni.

„Mis sääl ikka — üks tee...“ heitis noormees laias toonis.

„On mis on, aga näha et vaid vähesel seks julgust piisab,“ väitis Anni.

„Kodukülas hakatakse ju kohe naerma sellist „lähikukkunud“ linnameest; inimesed ju imelikud: alustatud teelt ära pöördu tagasi, on nende arvates õige; oled libisemas — lase edasi, ronid ülespoole — aina kribi.“

Noormehed naersid, siis ütles Oskar lootusrikkalt: „Arvan, et mul küll tagasi ei tule tulla, mul on ju tädipoeg linnas, see lubas tingimata vaadata mõne koha.“

„Nii, teil on siis onupoeg säääl juba ees,“ muigas Anni.

„Tädipoeg,“ parandas Oskar.

„Õigus, tädipoeg jah,“ vabandas Anni ruttu, siis küsis: „Mis ametit tema siis peab säääl?“

„On ühes riigi tehases.“ — „Hää koht muidugi?“

„Jah, kuuskümmend krooni saab kuus.“

„Kuuskümmend krooni!“ kordas Anni nagu imestades.

„Kuuskümmend krooni jah,“ kordas Oskar. „Ega's seda palju pole just aga ega tal tööd ka pole — longib niisama, on midagi valvuri taolist säääl.“

„Ja teil sai sulane tänavu suvel ainult nelikümmend.“

„Jah, Lepiku peremees maksis oma sulasele nelikümmend viis, see oli ka üle küla palk siin. Mõnel pool olla küll makstud isegi viiskümmend.“

„Kuulda jah. Aga ega sellest korteriraha enam maha arvata?“ küsis Anni äkki nagu midagi meenutades.

„Ei, kus seda“ tõrjus Oskar, kuna Aadu halvustavalt muiates lausus: „Kuis sa nii rumalalt küsid?“

„Noh, Oskari tädipoeg maksab oma palgast muidugi ka korteri,“ seletas Anni.

„Jah, viisteist krooni pidi minema üüriks, vee ja elektriga kokku, pidi olema kaunis odav veel,“ seletas Oskar.

„Küte — puud ja priimuse õli — muidugi pääle selle.“

„Ei tea, kas viie krooni eest saab kütte ja toidu?“ kahtles Anni.

„Päevas või kuus?“ ei saanud vend jätta küsimata.

„Kuus, ikka kuus, sest muidu saab ju talusulane parema palga. Sulasel toit, korter, küte, valgustus — kõik priid ja nelikümmend krooni pääle selle.“

„Seda ainult suvel, ja siis on ka töö rassimist,“ väitis Oskar.

„Ah jah, tööd!“ hüüatas Anni nagu nagu meenuks talle midagi ent küsis siis: „Teie ei tööta meeleldi?“

„Kui ilma läbi saab, siis küll mitte.“

„Ja mis te siis teeksite, magaksite või?“ uuris Anni.

„Magaksin ka ja — elaksin niisama hästi,“ arvas Oskar.

„Kuidas just?“ — „Käiks kalu õngitsemas, vahel jahil ja muidu hulkumas,“ arvas Aadu ja Oskar kinnitas:

„Muidugi, siis tunneks elust ka maiku.“

„Aga kui kõik nii elaksid, kas see kalapüüdmine ja hulkumine inimesi ka ära elataks?“ küsis Anni.

„No ega siis kõik nii saa,“ arvas Oskar naerdes.

„Ja miks ei saa?... Eks sellepärast, et just töö ongi mis maailma ja elu ülal hoiab,“ vastas Anni ise oma küsimusele.

„Nojah, aga kui kergemini läbi saab, mis siis?“

„Tähendab, ühed tehku tööd, teised vaid — söövad. Imelik, igalpool laideatakse laiskust, aga teiste nahal tööta elamist peetakse ihaldusväärseks ja ausaks tegevuseks. Kes aga töötab, vaat, see on juba alam olend. Aga...“

„Kuule, keegi on vist ukse taga,“ katkestas Aadu hoogusattund õe seletused. Kõik kolm kuulatasid ja tööpoolest kostiski välisukse lõgistamist.

Anni võttis laualt lambi ja avades ukse esikusse küsis:

„Kes säääl on?“

„Mina — Tohver!“ vastati väljast.

„Kooliõpetaja!“ hüüdis Anni toasolijaile ja avas ukse.

„Tere õhtust! On aga täna vast ilm,“ sõnas kooliõpetaja kotta astudes ja vihmamantlilt vett raputades.

„Tere! Ja teie säärase ilmaga väljas, millal hää peremees koeragi ulu alt välja ei aja, nagu üteldakse,“ naljatas Anni, kooliõpetaja tervitust vastates.

„Siis on minu peremees küll üsna halb,“ vastas kooliõpetaja tuppa astudes ja säääl viibijaid käteldes. „Aga süüdistada pole mul kedagi, kuna ise olingi see halb peremees,“ lisas samases naljatoonis. „Toast vaadates ei paistnudki ilm õues nii halb ega tee nii porine kui teel olles kogesin.“

„Eks kõrvalt vaadates paistab mõnigi asi parem kui see tegelikult on,“ arvas Aadu, „hää ikka säääl, kus meid ei ole,“ naeris.

„Aga linnas, kuiva kivi pääl oleks ikka praegu hää küll,“ arvas Anni, kelmika muigega.

„Mis me sellest unistame, ega meist keegi ikka sinna lähe,“ arvas kooliõpetaja.

„Mina lähen,“ kinnitas nüüd Oskar iseteadlikult.

„Teie! Tõesti ikka?“ — Oskar noogutas: „Teisel nädalal.“

„Ja jäävalt kohe? Siis tänasin küll enneaegu teid siit leides,“ kahetses kooliõpetaja.

„Milleks siis?“ päris Oskar uudishimulikult.

„Meil oli kavatsusel lähema peo jaoks näidendit õppima hakata ja selles arvestasime ka teie abiga, nüüd aga...“

„Vaevalt minust veel kunagi siin laval mängijat saab,“ lõpetas Oskar.

Anni muigas: „Linna kinos istuda on ju mõnusam ja mugavam, eks!“

„Mis nüüd mina, ega pole veel linnakaevu vett joonud, et midagi tean. Aga arvan ja kujutlen, et juba see hiilgus sääl...“

„Minu arvates aga polegi see, vähemalt suur osa sellest „hiilgusest“ nii väärtuslik kui arvatakse. See on ikkagi liig kaugel meile seks, et seda õieti mõista suudaksime.“

„Siis vähemalt vaatamegi seda ekraanilt,“ arvas Oskar.

„Ja mis tulu sest tuleb?“ küsis kooliõpetaja. „Et õpiksime end hästi väikeseks ja armetuks pidama, seda või? Nii samuti kui filmide lossid on papist ja läikpaberist, nii on ka elus kogu selline hiilgus. Kui poleks töötajat, variseks see kõik kokku. Või jälle need revolvri paugutamised ja muud jube-damad stseenid, milledest teisejärgu „marud filmid“ kubisevad, mis on säält õppida, tahaksin teada.“

„Teie aga tahate igalpool aina õpetada,“ naeris Anni.

„Aga mida siis? Aega niisama surnuks lüüa saab mujalgi.“

„Aga raha...?“ naeris Anni.

„Need mõnikümmend senti ei tee küll kedagi vaeseks, mis kinos kulutatakse, arvas Oskar üleolevalt.

„Ja-jah, linnas ju nopitakse sente tänavalt,“ ironiseeris kooliõpetaja.

„Sellepärast veel tänava kividelt,“ kahtles Anni, „eks sääl teenita mujalgi kõva raha.“

„Minu ametis küll mitte. Linnas kooliõpetaja olla oleks vist kulukam mitmeti.“

„Ent mõnel teisel mitte.“

„Võibolla küll, kui ainult usk kindel on selleks.“

Oskar taipas, et tema vaatõed ei leia enam pooldamist, et tema õilis kavatus, mida endale edusammuna oli kujutlend siin hoopis mahategeva arvustuse alla sattus. Piinlikkust tundes tegi ta minekut.

„Ei tea, kas niipea enam näeme,“ tähendas kooliõpetaja jumalagajätul.

„Noh, pühiks tulen ikka maale,“ sõnas Oskar veenvalt. „Ja teie pidulegi siis.“

„Kas see siis enam huvitabki kui olete juba paremat näinud, vabandas kooliõpetaja, ent Anni märkas selles varjatud pilget.

Oskar lahkus ja Aadu läks sõpra pisut saatma. Anni ja kooliõpetaja jäid tuppa kahekesi.

„Need on siis need viimased sügisesed rändlinnud“ tähendas viimane Oskari kohta.

„Ei tea, luiged ju alles minemata,“ kahtles Anni „ja kas need ongi rändlinnud? Kirjanik Mõtslane kirjutab kuskil, — vist „Kusta Polandis“: „Linn on nagu soo, väsinult tullakse säält tagasi, või ei tulda enam kunagi.“

Kooliõpetaja nõustus: „Nii see on. Ent linna tulede sära on liig tugev sügisõises pimeduses, ning on ju see vana tõde, et kõik elusolendid valguse poole püüavad, olgu see valgus siis kasvõi pettetuli soolaukal. Kas teidki näiteks ei võlu mõte, valges kohvikus istuda, selle asemel et poolpimedas laudas lüpsipingil õhtuti konutada?“ küsis ta naeratades. Ka Anni naeris.

„Jah kena igatahes see oleks. Ent kui kohvikus istudes tead, et su ilusa rõivastuse all on paigatud alusundruk ja tühi kõht, kui ümberringi on nii palju isuäratavat, millest pead loobuma, siis vist selline istumine sääl vaid masendab enam meelt kui et pakuks mingit naudingut.“

„Olete samuti maa- või mulla-haige, kui minagi,“ arvas kooliõpetaja naerdes, „sellepärast vist ongi meiesuguste koht maal.“

Maks Suveste

Rahvamuusika

Rahvamuusika baseerub rahva poolt loodud stiilil, mis kristalliseerunud reeglivabade loomingu ajalisel lihvimisel. Kuid kas ta igal rahvusel on vaba ka teiste rahvuste stiilmõjust, on omaette ja suur küsimus.

Et otsustada — kas stiil on laenatud või mõjustatud, peab kõigepealt kindlaks tegema rahvuse vanaduse ajalooliselt ja ühes sellega ka tema kultuuri vanaduse. Kultuur on kõrgem vanemal ja loomuliktervel rahval. Mis on väljaarenenud stiil? Võiks vastata — kõigi kareduste ja konarluste lihvimine igas mõttealas, seejuures maksimumi ammutamine loovinstinkti konstrueerival otsingul s.o. teatud ala väljatöötamine niikaua, kui temas on ettenähtud kõik võimalused, mis tarvilikud teatud ideesünteesi kooshoidmiseks, mille juures puuduvad kõik ülearused ja asi näib ise väga lihtne, kuid täiuslik. Kuid oma lihtsuse juures meelitab endasse ikka rohkem ja rohkem süvenema ja mida rohkem temasse süvenetakse, seda rohkem leitakse temas sügavusi, mõtte- ja elutäiust. Paneb imestama, kuidas säärase pealt näha lihtsa väljenduse juures on võimalik koondada niipalju mõtet, niipalju täiuslikkust!

Täiuslikku stiili veel täiuslikumaks võib arendada isik suurema andekusega kui tema eelkäijad. Veel edasi — mitme eseme kokkupaigutamine stiilselt, s.o. kombinatsioonide koostamine, kuulub stiili ülemsaavutuste hulka ja sellest kokkuvõttes ilmneb üks või teine stiil.

Edasiarendades mõnda stiili võib viia seda välja hoopis teise stiilini või võib ka seda rikkuda, kui seda kunstiliselt arendatakse. Ka võib loomulik stiilimuutumine ette tulla kliimaatilistest, sotsiaalsetest muudatustest ja vallutamise tagajärjel, mil juhul vallutaja rahvas toob oma stiili kaasa vallutatud maale, kuid ammutab ka pärismaa stiilist seda, mis kasulik või mis on talle arusaadav. Tulemuseks on segastiil, mis mõnikord võib olla kaunis eluline, kuid ainult teatud aja kestel. See stiil aga, mis on välja kasvanud looduslikest ja kliimaatilistest teguritest mõjutatuna teatud maal on tervem ja võtab jälle ülevõimu.

On ju lugu taimedega analoogiline. Metsik taim kohaneb asupaiga nõuetele vastavalt nii, et kannatab välja kõik head ja pahad, mis ette tulevad kliimaatilisel selles paigas. Saades ristsugutuse, ta võib saada teise ilme, kuid kliima nõuab oma ja mõne põlve kestel, hoolimata sellest, et taim on ümbritsetud omalaadsetega, muutub ta jälle n.ö. metsikumaks, kuni viimaks on peaaegu sama taim, mis oli enne risttolmutust. Sama lugu on ka loomariigis. Sama ka inimestega ja nende ideoloogiaga mille üldpilt on stiil.

Kas võib olla stiil päris lõppkujuline, et temale ei saa enam midagi paremat ega elulisemat juure panna? Võib, kuid täiesti mitte. Ja kuigi on teatud arenemise etapis jõutud täiuslikkuseni, siis ei rahulda see süiski ümbuskonda igavesti, kuna ta kaotab oma veet-

levuse, muutub igavaks. Minnakse üle ümbervormimisele või uutele vormidele. Seda peab tegema, sest nii nõuab elu. Kui palju rahvusi on oma tardunud kultuuril n.ö. nõrgaks jäänud ja neid on vallutanud teised — tooremad rahvad! Ei tohi unustada tsivilisatsiooni. Hea kultuur on rahva heaolu valvur.

Poleks meil, eestlastel, olnud pikka uinakuaega võraste ikete all, oleks meie stiili nägu olnud kindlasti veel täiuslikum, kui seda võime konstateerida meile säilunud esemete juures. Ja ka praegu ei püsi meie isegi kõige konservatiivsema vaatega isikud seisukohal, et peab näit. rahvatantsijad tingimata riietama täpsalt samaselt, nagu oli see õige vanasti — nagu õmmeldud terava otsaga n.n. soomekingadesse ja raskete nõõridega varustatud seelikutesse, ei pea kandlemängijad omama tingimata kõige primitiivsema ehitusega mänguriista jne. Kuid uuendustest ei pea arusaama nii, et kõike vana peaks hülgame ja tingimata ümber tegema, juhitud ainult sellest, et seda peab. Ei, kõik vana on veetlev, ja mida vanem, seda rohkem. See on meie piibel, meie usk, mille aluselt elu ise on arendanud asja edasi, kuni kõrguseni.

Selle eelsõna põhimõtteks oli välja tuua alus, et meie rahvastil on igivanast ajast väljakasvanud kuni kõrgusteni, mida vaevalt saab veel ületada otsesuunas edasiminekuks. Kõik need rahvaesendid, mida meile on pärandanud eelolevad põlved, on nii täiuslikult esindatud põhimustrite näol, et vaevalt veel leidub motiive, mida võiks sinna juure lisada. Aga leidub veel küllaltki põldu, milles seda edasi kultiveerida, mida võimaldavad käesoleva aja tehnilised saavutused ja ühes nendega on käsikäes arenev ka mustri peensus, ladusus, veel suuremal määral geomeetrisus, elegants jne. Kuid siis rahvakunst meile pühaks tuleks pimeduses, kuhu poole meie läheme, kui oleme sattunud tormi kätte!

Mis vahe on rahva- ja vabaloomingu vahel? Kuna meie jääme lõpus rahvaloomingu (rahvamuusika) peale, siis esialgu selgitamine vajaliku vabaloomingu põhialuseid.

Vabalooming haarab endasse kombinatsioonkujutusi, mis on teostatavad kõrge andega ja laia maailmavaate ning hää tehnikaga isiku poolt, kes väljatöötanud ennast enne teda loodud väärtuste ja teooriate uurimise varal ja täiuslikult neid vallutanud kraadini — kus kõik endised võtted näivad temale ületatavad ja „kehha kasvanud“, et loeb neid juba nagu enda harjumusteks. Ja alles siis, kui isik on kõik eeloleva läbielatanud endasse, võib ta teha n.ö. kõrgemates sfäärides mida ta mõtleb, sest ta tehnika kannab. Kas see on uus või vana, seda ta ei küsi. Kuid kõik loodu on ümbritsetud tema vaimuga ja kannab tema pitsatit — nime.

Seega on vaba kunst indiviidide kunst, kes igatüks on väljatöötanud erimaailma enda võimete ja arusaamiste kohaselt.

Rahvakunst on seevastu rajatud masstegevusele, üksteise täiendamise näol põlvest põl-

ve. Tõtt öelda — ei oleks loomingulises mõttes olnud mingit vahet vabakunsti ja rahvakunsti vahel, kui rahva seast loojad oleksid end professionaalselt tööle rakendanud ja ainuisikuna võinud viia mingisuguse ala, näit. vöökirja, muusika loomingu või ettekande, täielikule kõrgusele. Ja peab austusega tundma, kui palju mõtlejaid nimesid on selles sügavas nimetus kunstis, kus igaüks on juure pannud tilga oma mõttekulda!

Rahvakunst hoiab end peaaegu rakenduslikus piirkonnas, kuid käsitab rakendust ilusana. Sellest ilmneb ka siis kunsti otstarb, nagu vabaski loomingus — luua, arvestamata ilmtingimatut vajadust elus — puhta loomingulise instikti rahuldamiseks. Teatud sügav eluline tõukaja on siin siiski olemas — näidata end ilusamana, olla kõrgem teistest. See tunne ei ole mitte egoistlik, kus enda hüveks kasutatakse teiste saavutusi, vaid see on puhteluline vajadus — tõusta, ikka tõusta ja endaga ka teisi kaasa kiskuda. Ainult väsinud inimene magab.

Rahvakunsti aluseks on — korduvad osakesed, mis tervikuna moodustavad imekauni kogupildi. See põhijoon on läbiviidud kõikidel aladel — vööst kuni muusikani. Ja meil, eesti rahval, seejuures — mustris sisu on paigutatud stabiilse ääre sisse ja seetõttu tundub kindlana, harmoonilisena. Ka muusikas see väljendub sel moel, et põhitonaalsus on viidud kindlana läbi, tihedalt seotud suhtega meloodia äärte ja kesknootide vahel lauluviisides. Kõik tundub tehtuna mitte üheks päevaks, vaid kauemaks ajaks.

Kui nüüd puhtmuusika peale üle minna, peab ütleva, et ka seal valitseb domineerivalt geometrilisus, lisandatud ainult refräänidega või ümberkorraldusega sõnadest või tantsusammudest olenevalt.

Tuleb teha kindel vahe vokaal- (laulu) ja instrumentaal- (pilli) muusika vahel. Kuna lauluviis jookseb rohkem astmete kaupa ja väiksemas ulatuses, sellejuures enamasti üks noot teksti silbi peale, siis pillimuusika, mis ol loodud mitteolenevalt sõnadest, on laiaulatuslikum ja jookseb akordi nootidel, vahele võttes abinooti ja korduvatel nootidel kaunistatud külghelidega. Kromatismi peaaegu ei ole. Vanemad pilliviisid on lühema haardega, sest kindlasti neid on hakatud pillil mängima laulu järele.

Kuna paljudel vanadel kultuurrahvastel on väljatöötatud teoreetilised alused muusikasüsteemide kohta, mõnel juba tuhandeid aastaid enne Kristust, nagu hiinlastel, hindudel, araablastel, kreeklastel, siis pole meil teada mingisuguseid matemaatilisi aluseid muusikale. Kõik on nähtavasti läinud puhtal instinktil, mis võib olla päritud ühelt endiselt nimetatud kultuuri tsentrumilt, millega eesti rahvas moodustas kunagi ühise pere. Seda peab aga mainima, et vaatamata kõrgelt väljatöötatud matemaatilistele teooriatele, ei saa seal olevaid rahvaviise pidada kuidagi kõrgemateks ega madalamateks meie omadest. Nad kannavad ainult asukoha erinevuse muljet. Erirahvaste muusika kannab küll tuntavalt erinevat laadi, näit. vene lauluviis — vähe sõnu ja pikk viis rohkem unistava iseloomuga, tantsuviis kiire, kuid sama pika ehitusega, nagu meilgi (kama-

rinskaja, kazačok ja trepok), hiina rahval pikk viis, mis võimalikult vähe tarvitab kõrvuti pooltoonilisi astmeid (pentatoonika), tatarlastel nn. salmidega korduv viis, mis kaunistatud rikkalikult peenrõumidega (leulutav karakter, kus ühe teksti silbi peale on mitu heli), lõuna- ja hommikumaa rahvustel nn. harmooniliste tetrakordide tarvitamine viisis, mustlastel eilegilised ja metsikud viisid nn. mustlase mažooril, eskimodel primitiivsed viisikesed mõnikord mõnele üksikule häälikule, meil, kui poeetrahval, kel värsi kudumise tehnika oli ülimal kõrgusel, on viis vastavalt sobitatud enamasti ühepikkustel nootidel ühe või kahe rea teksti ulatuses.

Selles lauluviisis, n. ö. mustris kordumises ongi meie lauluviisi põhimõte, sest meie rahvalaulus ei olnud nii tähtis viis, kui sõnad, mis selle viisi alusel stiliseeritult välja lauldi. Viisid aga nagu „Tule koju“, „Kuu kumab kõrgel“ jne. on hilisema aja saavutus. Viisid aga, mida tituleeritakse ka meie rahvalauludeks, nagu „Mu isamaa armas“, „Mingem üle mägede“ jne. on päris võõraste rahvaste saadus, nagu Saksa, Taani, Rootsi jne., mis oma laadilt on labased. Viimased suuremalt osalt ei ole isegi mainitud rahvaste rahvaviisid, vaid keskajal sepišetud seltskonnalaulud.

Pillimuusika on meil aga samatoimne kui enamikul Euroopa rahvastel, s. o. põhjened mažooril või minooril, erineb nendest oma karske, selge joonega, milles ei tundu erootilist ega muud sarnast isiklikku ilmet, vaid esineb väljavoolituna, avaldades seega mugavat rahulist mõju. Ta on kui heliliselt tiksum kell, mille ülesandeks on aidata inimaega mugavalt mõõda saata.

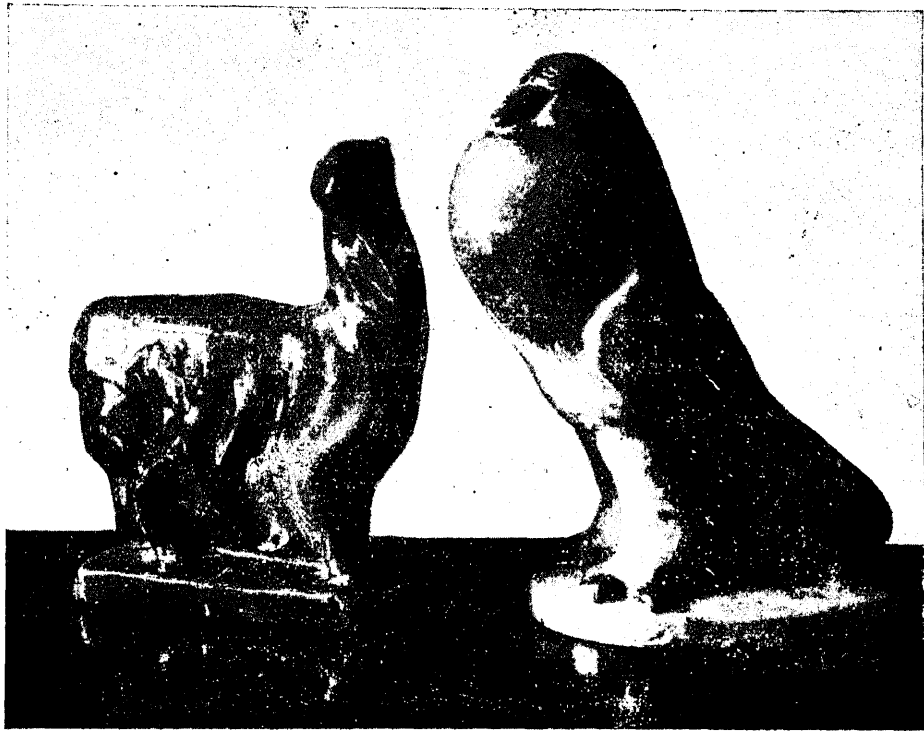
Põhiloomult on viisid kahe või kolme löögilised. Lauluviisid on enamasti kahelöögilised, tingitud meie rahvavärsi ehitusest. Kolmelöögilisena esineb meil kügelaul, seejuures esimene silp võrdub ühe, teine kahe aja pikkusele, liueldes seega süngoobiliselt.

Pilliviisid on olenevalt pillidest mitmet laadi nagu karjase viisid — fanfaarse iseloomuga, torupilli viisid, kandle, vilepilli, viiuli jne. viisid on aga enamasti tujumuusikalised, erinevad ainult pillikohaste võtete ja ulatuse poolest jne.

Tantsuviisid on nii kahe kui kolmelöögilised, selgelt rütmistatud ja üldjoontes erinevad tempo kiiruselt. Kahelöögilised s. j. kõiguvad keskmise tempo juures umbes polka sarnases kiiruses. Mõned, nagu Jooksupolka, on rahulikud ja mõned mitmetempolised, nagu pulgataants.

Kolmeosalistest on kiirem näit. labajalg, parajam viruvalts ja aeglane nn. „Vändrapolka“.

Millest oleneb tempo tunne? Suurim eluline ajamõõt on aasta, mida maakera jagab oma keerlemisega öö-päevadeks. Viimase oleme juba meie ise jaganud 24 tunniks, tunni minutiteks jne. Ilma kellata on meil tempo tunne tihedas seoses pulsilöögiga, millele on rajatud ka tempo mõõtmiseriist — Menzeli metronom. Rahuliku pulsi löökide arv minutis on umbes 84 (1,4 lööki sekundis). Rahuliku käimise juures üks samm võrdub umbes 1 sekundile (= umbes 48 MM). Nendest aega-

RKTK

Keraamikat

dest olenevalt märgitakse ka muusikalised tempod.

Tempo on üksus, mida omakorda sisustatakse meloodia rütmidega, mis alluvad küll tempo üldmõeldule, on aga tarvitavad vabades pikkustes, olenevalt viisist. Seega on viis muusikaline ajamõõt, mida võib kasutada kunstiliselt massliikumiste juures, nagu võimlemine ja tants. Viisi võib asendada ka lihtsalt rütmilöömisega trummil jne., millist abi nõu tarvitavad metsrahvad, kuid muusikaliselt aja sisustamine on muidugi palju kaunim. Kuid meloodia ühenduses rütmi markeerimisega trumppillide poolt on massliigutuste saatena veel selgem, millest ka orkestri poolt esitatud tantsu või võimlemise saade on mõjuvam kui üksiku pilli poolt.

Üldkokkuvõttes kõlbaks eesti rahvapäraste mulje saamiseks rohkem geomeetriselised, tempolt kindlakajulisemad tantsu ja liikumise saated. Igasugune ujumine ühest tempost teise on juba professionaaltegelaste asi (ballett). Tempod võivad vahelduda, kuid juhitud viiside vaheldusega. Muidugi ei saa läbi massliikumise juures ka mõne tempo kiirenemise ja aeglustamisega (accelerando ja ritardando), kuid kergem oleks läbiviia ja saavutaks suuremaid tulemusi võimalikult vähema arvu „ujumiste“ tarvitamine.

Ka üldmulje tõttu võimlemise spordipidustustel pean ütleva, et massliikumise saated ei olnud meil täies kõrguses stiiliühtluse mõttes. Nendes oli segatud meie rahva sugemeid võõrailmelistega, harmonisatsioon esitatud pä-

ris labase väljendusega ja üleminekud markeeritud trafareetsete võtetega. Võib-olla rahuldab see võimlejat, kuid pealtvaatajat mitte. Liikumise juhid ja õpetajad peavad olema spetsid omal alal, nii peab ka muusikaseadmist usaldama ainult spetsi kätte. Tõsi — see on tegelikult raske läbi viia, sest võimleja on harjunud viisidega, mille järele ta treenis harjutustel, kuid võib ju pidustustele määratud võimlemisettekanete jaoks muusikat ette tellida masslavastuse panija poolt loodud kavandite järgi, milles oleks ettenähtud kogu lavastus detailideni. Natukene sinna lisada, kui ettevalmistuse pikk aeg seda eluliselt nõuab, on ju alati kerge.

Mis puutub tantsudesse, siis orkestrite mõttes oleks soovitatav teatud ajal pillimeestele ette teadustada tantsu, mida tuleb orkestril mängida, et iga tegelane teaks tema jaoks määratud palu hästi ära õppida. Seepärast peaks pidustuste jaoks ettenähtud tantsupalad aegselt jaotama orkestriliikide vahel ära ja kohe juhtnöörid välja saatma. Seda ei ole tarvilik teha aga liiga vara, sest kasulik on meie rahvamuusika levikule rahva seas, kui igaüks rohkem palu ära õpib.

Kirjutise peasiht oli näidata, et meie stiil ei vaja vigurdusi, üleliigsusi ja kõikuvusi, vaid tahab olla selge, rahulik, eluküllane. Peaasi aga — oma lihtsuses on ta ilus, millist nõuet ka meie peame täitma. Ikka sisu, mitte ainult välisilu, on temal esiplaanil. Ja kõik see on ümbritsetud tugeva raamiga.

Adolf Vedro

Noored ja säästmine

Säästmise all mõistetakse sellist majapidamiseelarve täitmist, kus püütakse võimalikult vähendada kulusid, et endale igaks juhuks koguda väikene tagavarakapital. Säästmise sihiks on majanduslike hüvede kogumine tuleviku paremaks kindlustamiseks.

Säästmise tarvidust tuleb kindlasti rõhutada ka noorsoo hulgas, sest sellega kasvab iga üksiku jõukus ja ühtlasi ka rahvamajanduslik kapital.

Noorsooorganisatsioonid ei pea oma liikmeid kasvatama mitte niivõrd nende eneste jaoks kui ühiskonnale ja nende nõudmistele, mis see üles seab. Tänapäeval elu nõuab püsivat tööd, enesalgamist ja distsipliini. Noorsooorganisatsioonid on üheks selliseks töökojaks, kus kasvatatakse arukaid ja tugevaid, selge vaimu ja raudse karakteriga kodanikke.

Pillamise instinkt on inimeses võimsam kui kaldumus säästlikusele. Viimase arendamine nõuab ohvrit, loobumist, enesepiiramist ja mõõdukust, kõike seda, mille taotlemine kasvatab ja arendab tahtejõudu, karakterit — ilma milleta ei saa olla täisväärtuslik kodanik. Peitub alati teatud loobumine ja tihti suur enesalgamine kogutud sentides, mis hoiukarpides või hoiumarkide kaudu kroonideks muutuvad. Need sendid on elu väikeste edusammude näilisteks sümboliteks, tähisteks karakterile, mis on jõudnud võita kiusatused. Nende sentide kasvatuslik väärtus on palju kõrgem, kui see väärtus, mis nendele münditud.

Tänapäeval, mil majanduslik jõud ühiskonna — ja ka üksikisiku — elus ikka suuremat tähtsust omandab, peame noori veenma selles, missugust

tähtsust evib majandusliku jõu saavutamisel korralikkus, hoolikus, ettenägelikkus ja nende süntees — säästlikus. Säästlikus pole ainult majanduslik mõiste, vaid tähtis elu ja edu alussammas, nagu seda on teiselt poolt töö. Säästlikus ei tähenda mitte kuidagi ainult sihitut rahakogumist, vaid kavakindlat ja teadlikku asjade ja väärtuste käsitamist. — „Pole kunst raha teenida, vaid kunst on seda hoida“ ja õieti kasutada. Seda rasket kunsti peab noorsugu õppima, et ta elu oleks väärtuslik ja et ta ka ise võiks väärtuslik olla.

Säästlikuse materiaalne külg pole noortele sugugi tähtsusetu selle vaimsete väärtuste kõrval. Sentidena pankadesse kogutud summad muutuvad seal tõhusateks hoiusteks, mis kavakindlalt rahvamajandusse juhitakse. Noorte säästjate tähelepanu tuleb juhtida sellele, et traktor ja laev, treipink ja telliskivivabrik — kõik, mis vajab kapitali — elab ja areneb ainult tänu kodanikule, kes teadlikult ja arukalt peab oma maja ja viib hoiule kõrvalepandud sendid. Iga noor, kel pangas väikegi hoius, võib olla uhke teadmises, et temagi sendid panevad liikuma mingi väikese aga siiski tähtsa rattakese rahvamajanduse hiigelaparadis. Ja kui noor säästja selles kõiges veendub, siis on kindel, et temast ükskord kasvab kodanik, kes mitte üksnes kainelt ei arvesta, vaid ka arvukalt tegutseb.

Sellepärast on õige aeg rõhutada noorsootöös säästlikuse vajadust ja selgitada selle sihte ning tegelikke kasutamise- ja rakendamisevõimalusi.

T. T.

Milline aasta eelnes aastale 1 p. Kr. s.

See küsimus on vaeva teinud paljudele inimestele ristirahva maades, kui on juhuslikult satunud seda selgitama.

Ajaloolased on leppinud kokku, et see aasta on 1. enne Kristuse sündimist.

Matemaatikute käsituse järgi saaks

see olla aga ainult aasta 0 või siis 0 enne Kristuse sündimist (s. o. just see aasta, mil Kristus sündis).

Kuigi me ajaloolaste viisil aega arvame võõrastaks igauht väide, et Kristus sündis 1 a. enne Kristuse sündimist.

X

F. E. Sillanpää

Nobeli kirjandusauhinna
määramise puhul vennas-
rahva suurmehele

Adamson-Ericu portree

Lukijale.

Täna pienen kartomuksen
oli määrä ilmestys syyskuun 11 pöi-
vini, jolloin juba siinä oli taitte-
nyt 60 vuotta ja oli tässä lähde-
se valmiiksi kirjoitettuna, muutes-
lause: „Julhari Aholle, suomalaisen
proosatyöni mestariksi, suomalaisen
tunnon ja kunteen tulkittoijaksi ja
kattavajaksi, aikakauden suurim-
malle suomalaiselle kirjailijalle
hän on 60-vuotispäivänään onestla
tämän kartomuksen saapilakomoni-
sin kunnioitukseksi F. E. Sillanpää

„Hilda ja Ragnari“
käsikirja algus

„Mingi muinasjutuline ühendus
maaga on olnud see nõia võim, mis
on teinud Sillanpääst selle suure, ürg-
jõulise kunstniku, kes ta on. Ja kind-
lasti just selles peitub ka üks põhjus,
et Sillanpää on saavutanud nii sügava
vastukaja soomlaste südameis“ (E.
Enäjärvi-Haavio). Ta on saavutanud
selle vastukaja ka palju laiemas ula-
tuses, mitte ainult Rootsis ja mujal

Skandinaavias, kus ta on juba kaua
tuntud ja hinnatud, mitte ka ainult
Eestis, kus ta teoste tõlked on hästi
loetavad, vaid nüüdse Nobeli auhinna
määramisega kogu maailmas, kui käsi-
tada mainitud auhinda oleviku maa-
ilmakirjanduse üldtunnustatuse mõõ-
dupuuna. Ainult Saksas näib Sillanpää,
loetavusest hoolimata, olevat kutsunud
esile ametliku arvustuse meelepaha.

Võrreldes teiste maade kirjandus- tega näib kogu soome kirjandust ise- loomustavat teatud eriline loodus- lähedus, peagu kõiki soome kirja- mehi valitsev sügav ühendustunne maaga.

Sillanpää kogu kirjanduslik looming on selle salapärase loodusläheduse suurejooneline ilming. „Teised näevad loodust inimese seisukohalt, Sillanpää aga inimest looduse seisukohalt.“ (Kaarlo Marjanen). See ei avaldu mitte üksnes Sillanpää teoste aines ja sisus, vaid ka tema kirjutamise viisis, mis on nagu „kustuv hingus, tume lõhn, vii- rastusetaoline valguspilv, mis vahetab oma kuju vaatleva silma ees“ (T. Vaaskivi).

Sellel on omad sügavad põhjused, mis ulatuvad Sillanpää varaseselap- põlve ja koos kogu tema hilisema elu- käiguga moodustavad põhja ja aluse tema olemusele, ühtlasi annavad aga ka võtme selle mõistmiseks. Üksiku lapsena, kelle õed-vennad juba vara- kult surid ja kellel puudus vajalik mänguseltsilaskond sattus Sillanpää juba oma varase lapsepõlve vagusatel aastatel lähedasse ühendusse loodu- sega. Sillanpää lapsepõlve kodukoht elas noil aegadel (1890-datel aastatel) veel vana talupojakultuuri traditsioo- nilist elu. Nii tõuseb see Soome täna- päeva suurim jutustaja vahenditult talupojaelu pühast pinnast.

Sillanpää esimesed sammud kooli- teel langevad kokku tema esimeste sammudega kirjanduse teel. Esimeste kooliaastate klassi-leht „Koitto“ sisal- dab tema esimesi trükitud „teoseid“. Üle minnes Tampere reaalkooli kir- jutab ta selle ajakirjas aga ka tolle- aegses Tampere päevalehes.

Üliõpilasena saab ta ühel võistlu- sel oma novelli eest teise auhinna. Aga päris kirjandusliku tegevuse al- guseks on jutustuse „Kodin helmasta“ avaldamine E. Syväri valenime all 1915. a. ühes ajalehes. Sellest alates kasvab menu ja tunnustus, mis nüüd on saavutanud oma ülima piiri.

Tampere kooliaastad töid Sillanpää vabast loodusest linnagraniidile. Aga alles üliõpilasena toimus Sillanpääs murrang, otsus alustada oma elu ha- ritlase viisil.

Kuigi juba õpilasena Sillanpää oli andunud humanistlikele ja kirjandusli- kele harrastustele valis ta ülikoolis oma stuudiumi alaks looduste aduse. See valik vastas tema pärilikele eeldustele, kuid oli kasuks ka Sillan- pääle kui kunstnikule; seda tõendab kogu tema looming.

Mõne aasta eest ilmunud esimese ulatuslikuma Sillanpää monograafia autor T. Vaaskivi on oma teoses psühhoanalüütilist meetodit tarvitades osutanud mitmetele huvitavatele asja- oludele, mis tema arvates on määravad Sillanpää isiksuse ja loomingu suhtes.

Kord varases lapsepõlves on Sillan- pää, vanemate keelust hoolimata, läi- nud kottu kaugemale, et näha metsade taga asuvat sügavat järve. Selle järve kaldal nägi nüüd väike poiss, tule- vane kirjanik, suurt läiklevat ja avarat veepinda, kuid tundis ühtlasi hirmu oma keelatud teo pärast. Järv oli nagu silm, mis teda vaatas! Kui nüüd vihas- tunud ema poissi käekõrval kodupoole tiris oodatavat karistust kandma, siis elas laps läbi sellise hirmutunde, mis Vaaskivi arvates tingis Sillanpää üli- õpilaspõlves ilmenud neuroosi — tema kartuse avarate kohtade ja suurte hul- kade ees — kuid jäi iseloomulikuks Sillanpää elule ja loomingule hiljemgi.

Sellest elamusest saadik tähendas kõik kaugel olev ja avar Sillanpääle negatiivset, kõik ligidal olev ja kitsas aga positiivset.

Sama neuroosi eest, mille all Sillan- pää hakkas kannatama esimesel üli- kooliaastal*) otsis ta pääsu sõprade seas viibimise ja perekonnaõhtuist osa- võtmise kaudu. Kuid nõrgenev huvi õppimise vastu, kehv rahaline olu- kord, mingi õnnetu tunde-elamus — need kõik viivad Sillanpää tõsisele kriisile, nii et ta 1913. a. jõululau- päeval otsustab õpingud katkestada ja minna tagasi vanemate juure koju. Samast jõuluõöst kujuneb ta elu mur- dekoht. Saunalava kitsas kuumuses leiab tulevane kirjanik iseenda. Ta saab enesest eemale tusa ja leiab end võimelisena uuesti algama oma tõelist eneseteostust, pärast seda, kui ta tun-

*) ta kartis näiteks istuda avaras, valgus- tatud teatrisaalis just samuti kui töötada ruu- mikas laboratooriumis, kus ta ometi töötama pidi.

neb ennast vabanenuna möödunud aastate ahistusest.

Nii kujutab Vaaskivi Sillanpää kutsumuse selgumist. Tõsi on, et saun ja jõuluöö moodustavad kaks sagedat ja olulist teemat Sillanpää teostes, nendele pöördub ta tagasi ikka ja uuesti.

Varsti pärast pöördelise tähtsusega jõulusid teeb Sillanpää oma esimese reisi Skandinaaviasse.

Hiljem on ta teinud korduvaid reise Skandinaavia mais, ka Islandil.

Esimese Skandinaaviareisi järgi asub Sillanpää kõigi jõududega kirjanduslikule loometööle, kirjutades hulga novelle (kogutult kannavad nime „Ihmislapsia elämän saatossa“) ja romaani „Elämä ja aurinko“.

Olles avastanud enda isiku tõelise missiooni avastas Sillanpää ühtlasi enda kasvuelemeendi — Hämeenkyrö maatihiskonna. See ei ole talle mitte ainult kunstilise kujunduse allikaks vaid samuti teadusliku kogujahuvi objektiks. Kodumurraku sõnavara kasutamine kunstproosas hõvitat teda samavõrd kui selle murde enda kogumine ning uurimine. Oma artiklite ja kirjutustekogus „Viidestoista“ esitab ta terve rea pilte oma kodukoha rahvapärasest elust ja selle kultuuriloost. See on üks eriline joon Sillanpää soomluses.

Soome rahva, soome talupoja õigesti kujutamine, see on Sillanpää suur eesmärk. Tema tunneb taluperemehti, sulaseid ja popse sama hästi kui ta suur eelkäija Aleksis Kivi. „Ta on meie kõige soomepärasem kirjanik, kuid tema soomlus ei seisne turul lärmamises, vaid rammu nõudvas künnis ja külvis“ ütleb Martti Haavio.

Olen tahtnud ainult mõningate äärjoontega iseloomustada Sillanpää omapärase ja võimsat personaalsust. Meie väga tihedate sidemete tõttu soome rahvaga ja kultuuriga võime tunnustuses Sillanpääle näha selle vaimsuse ja tüseda maaläheduse hindamist, mis meilegi on kahtlemata loomuomane. Kui kaugete sajandite traditsioonid ja esivanemate aastatuhandesse tagasiulatuv vaimulooming ühe rahva oleviku seisukohalt omab mingit määravat tähtsust, kui see koguni — nagu me usume — kujundab neid tõelisi väärtusi, mille jaoks peame elama ja millele edasi ehitama — siis F. E. Sillanpää on Aleksis Kivi järel ja kõrval mitte ainult soomluse, vaid samahästi kogu soomesugu rahvaste silmapaistvaim loojaisik, kelle teostesse on kätkevad enamik neist väärtustest, mida see tõug maailmale ja kultuurile üldse suudab anda.

H. Tarand

Kriitilisi tähelepanekuid taluelamute ehituslaadist

Kui ma möödunud suvel Taanis matkasin, olin ma meeldivalt üllatatud, nähes millise ühtluse taanlased olid saavutanud oma elamute paigutamisel maastiku üldpilti. Vähe oli seal ebakõla, veel vähem näotust ja sobimatust. Asulad olid osa maastikust, nad kuulusid sinna ja täiendasid teda, tõstes esile mõne erijoone, mis muidu oleks vast varju jäänud. Põhjendamatu ja juhuslikku oli püütud vältida. See tervikluse taotlus oli läbi viidud igalpool, nii linnade alevite kui ka üksikelamute paigutamisel.

Eriti röömsailmelist pilti pakkusid arenevad aedlinnakesed ja suvitusrajoonid kus teadlikult ja sihikindlalt oli rakendatud taanipärast stiilitihedat elamutüüpi. Oli näha, kuidas tihe ja läbiproovitud põhja kultuur teostab ennast, luues tugevat, stiilset elamut, kus võib tunda ennast kindlana ja kodusena.

Kuid nii alevid kui linnad on vaid päälleehitused maa põlisele põhjale. Taluelamu on see ainus õige mõõdupuu millega võib mõõta rahvakultuuri kõrgust. Ja siin on taanlased annud oma parima. Taani talu kasvab välja pinnast, nagu kasvab nisu. Ta kuulub maa juure. Võimatu on teda asetada kuhugi mujale, kus puudub avarus ja viljapõllud. Võimatu on teda asendada millegi muuga. Karm otstarbekus ja sajandite kogemus on ta loonud. Püsivast soliidsest materjalist on ta ülesehitatud. Tema iga on arvestatud sajandiga. Pole ka kuidagi püütud mõjuda teadlikult esteetiliselt, igati on välditud silmapaistvust ja dekoratiivsust. Tulemuseks on nauditav terviklus.

Taanlane püüab koondada kõik oma talu hooned ühe katuse alla, asetades nad nelinurgas ümber siseõue. See on osutunud kõigiti praktiliseks kuna võimaldab karjalauta otseselt ühendada söödatagavaradega, hõlbustades karja toitmist talvel. Sealjuures siseõue on alati piinlikult puhas, pea alati sillutatud ja elumaja poolne külg äärestatud madala põõsastara ja lillepeenardega.

Talu katus on õlest. On kujutlematu, et ta võiks olla plekist või papist. Ennem siis juba punasest katusekivist. Seinad on värvitud valgeks. Roheliste väljade vahel mõjub see puhtalt ja rõõmsalt. Vaadeldes taani talu, tunned otsemaid, et see on koduks inimesele, kes elab, töötab ja loob.

Kui vaadelda Kristjan Raua või Võerahansu maale eesti talust, siis tunned samuti et need on midagi, mis lahutatamad pinnast. Nad mõ-

juvad esteetiliselt, nendes on soojust, tusedust ja ausust. Dekoratiivsus ja efekt on tundmatud.

Prugib vaid matkata Läänemaal, Viljandi- maal või Põhja-Eestis, et veenduda kui õieti on osanud näha need kunstnikud. Meie vanad põlistalud on midagi, mis räägivad väljakujunenud töekspidamistest, stiiliühtlusest ja otstarbekusest. Muidugi peame me sealjuures täpselt ja õiglaselt arvestama kõiki neid olukordi ja tegureid, mis on avaldanud oma kaasmõju nende väljakujunemisel. Pole põhjust hakata neid idealiseerima või neis otsima ja esiletõstma väärtusi, mis neil puuduvad. Me teame hästi nende puudusi ja vigu, kuid olles täiesti objektiivsed peame siiski tunnustama, et see talutüüp kuulub meie maastikku, on otstarbekohane ja omane.

Seda ei saa aga ütelda uue taluelamu kohta, mis maaseaduse järele asunikutaluna meie maastikupilti on tekkinud. Tõtt ütelda, see pooleteise kordne, kitsaste mõõtudega, lohakusele kalduv elamu ei suuda kuidagi talu mõõtu välja anda, rääkimata tema sobivusest. Paremalt juhul saab teda nimetada vaid ajutiseks peavarjaks, mis suure rutuga vastu talvet üleslöödud. Seda nad õieti ju ongi, vähemalt need talud, mis ehitati esimese kümmeendi jooksul päälle maaseaduse jõustumist, võivad oma äpardunud ja sobimatut kuju vabandada aja raskusega ja paratamatusega, mis piitsutas tagant. Kahjuks ka järgmine kümmend ei ole toonud parandust.

Kui lehitseda Teedeministeeriumi ehitusosakonna väljaandel ilmunud koguteost „20 a. ehitamist Eestis,“ siis seal leiduva 271. väga maitseka foto hulgas on vaid 11, mis kujutavad taluelamut. (Hulka on arvatud ka K. Pätsi talu). Nendest 11. viis, on Pillalpu ja Peresaare uudisasunduste talud. Sellega mitte meie taluelamu üldtüüp, vaid riiklikud katsetused. Ülejäänud viis on eratalud, ehitatud mitme arhitekti plaani järgi. Kuid ka nende välimus pole kahjuks selline, millisena tahaks näha meie taluelamut tulevikus. Näiteks see Aedla talu foto (arh. A. Volberg). Ei kujutle, et selline võiks olla talumaja. Ta sobib alevikku või aedlinna, kuid ei kunagi maale. Sama maksab ka foto kohta Talu õismäel, mis ehitatud Põllutöökoja Ehitustalituse plaani järele.

Need on näited esindusalbumist, mis peaks olema eeskujud andev ja mille eessõnas H. Kompus karmi põhjalikkusega paljastab meie

ehitustegevuse nõrku külgi, eriti hoiatades, et taluelamu peaks jääma taluelamuks, ega püüaks muutuda suvilaks. Kui aga eeskujuks pole leitud kümment pilti mis suudaks küsimust osaltki lahendada, kuidas on lugu siis tõeliselt, laias ulatuses?

Muidugi mitte kiiduväärne, eriti kui arvestada, et maal iga aasta ehitustesse investeeritakse keskmiselt 13.000.000 kr. See on hiigla summa ja kui nüüd 20 a. jooksul seda raha on kasutatud taluelamuks vähesobivate ehitiste püstitamiseks, siis on selge, milline on meie taluehituste üldpilt. Veel enam. Vanad põlistalud on peagu kõik jõudmas vanuse ülempiirini ja kuuluvad lammutamisele. Kui me nüüd ei suuda luua endale sobivat talutüüpi, siis muutub maa kogupilt aasta-aastaga kirjumaks ja viletsamaks, mille lõptulemuseks on, et meie tšiseda vanatalu asemele kerkib aguli üürimaja või nädalalõpu pisielamu.

Milles on siis viga? Kui vaadelda vana põlistalu saab ilmsiks tema otstarbekus ja vajalikkus. Teda ehitades pole arvestatud, kas ta ka sobib maastikupilti või kas ta mõjub küllalt esteetiliselt. Iga toll temast oli vajalik ja sai tehtud. Ja kui ta siis oli valmis, ime küll, oli ta igati sobiv ja ka ilusam kui mistahes moodne pisimajake. Seda iga taluelu üksikasja arvestavat otstarbekust pole suutnud rahuldavalt lahendada uus elamutüüp. Kas see on, näiteks, mingi talu köök, kuhu ei saa asetada solgiämbrü, kuna ta mõjub „ebaesteesiliselt“? Või mis kasu on uhkest klaasverandast kui seal vedelevad porised tööjalatsid segamini hobuseriistade ja kanasöötmise künadega? Tuleb karmilt hoiduda kõigest, mis võlts ja otstarbetu, kõigest odavast edevusest, mis oma sisemist nõrkust ja tühisust püüab peita kireva välisdekoratsiooniga. Sellega ei saavutata midagi pärale pettuse, endapettuse, sest see on meie oma elu ja elumaja mida me nii „võõpame“.

Taluelumaja, nagu iga teine elumaja, on esmajoones kodu. Kodu, kus elatakse oma elu ja töötatakse, kuhu minnakse oma rõõmu ja kurvastusega, kus kogutakse uut jõudu võitluseks. Talu pole nädalalõpu veetmise paik, kus peatatakse päev või paar, et jälle minna. Talus elab suguvõsa, elab rahvas. Põlvest põlve pärandub ta isalt pojale koos töö, kohustuse ja traditsiooniga. Sajand on talule üks hingetõmme. Kes seda ei mõista, see ei mõista ka miks ei sobi taluks ehitus, mille iga on 40 aastat.

Päälegi kas suudab keegi kujutada, et vana

Lunastaja nimi

Õnnistegija, kelle sünni kogu risti-usu maailm jõulusid pühitsedes mälestab, ei ole oma eluaja jooksul tõenäoliselt kunagi kuulnud, et teda oleks nimetatud Jeesus Kristuseks. Tema eluajal tunti teda ainult algupärase juudi nimega Jošua. Pärast ristilöömist sai ta nime Jošua Messias, kuna alles mõned head aastad hiljem see nimi kreekakeelseks muutudes sai kaju Jeesus Kristus.

Mogri Märt või Mikumärdi peremees võiks elada mõnes sellises moodsas pisimajas? Ta ei saaks seal ennast sirutatagi, kartes lükata laiali seinad. Isegi kõva sõna näib olevat liiga tšise sellise nõrga konstruktsiooni jaoks.

Meile on täiesti selge, et taluelamut ehitades ei saa võtta eeskujuks kirikut või jaamahoonet. Ometi ei suuda me veel hästi mõista et suvila ja üürimaja sobivad selleks samavähe.

Talu on talu. Tal on omad tõsised ülesanded täita. Need on ka suvilal, kuid neid kahte ei saa segada ühte patta. Iga asi ikka sinna, kuhu ta kuulub. Kondiitri kooki ei saa tarvitada seaprae ja hapukapsastega, küll aga rukkileiba.

Maa elutempo on teine kui linnas. Samuti maa ilme. Milleks teda labastada või ülesuhkrustada? Kõik mis sellega saavutatakse on võlts pinnapealsus, mis puudrina katab saja-aastase nägu. Inimeste juures me näeme sellise edevuse üle, kuid ehituste alal puuderdame me oma tõsist ja kaunist maad mingisuguste mängumajakestega.

Siin tuleb võtta käsile tõsine ümberhindamine ja meie uus ehitusseadus lubab ette näha teatavat paranemist, kuigi ta esmajoones hoolitseb linnaehituste ühtluse eest.

Muidugi on ees palju tõsiseid raskusi. Väerikas tšisedus maksab palju raha ja meie majanduslike kandejõud pole vast kohe suuteline kõike korraldama. Kuid halb plaan maksab sama raha mis häa. Korralik töö ja häa materjal annavad aga ajajooksul niis suure kokkuhoiu, et see väike võit, mis esialgu vast saavutatakse laagritöö ja odava materjali arvel kaetakse lõpuks mitmekordsest.

Eelkõige aga häa plaan ja aus meelsus, mis ehitama hakates seaks eesmärgiks põlise kodu rajamise endale ja oma järglastele!

A. Lee

Patsiusti

SEGAPAARTANTS HIIUMAALT

M. M. ♩ = umb. 118

Viiulil Erich Remmelkoor.
29.9.v. Pühalepas, Suuremõislas, juuli 1939

Patsiusti on Hiiuvalsi variante. Tantsu demonstreerisid juulikuus 1939. a. Hiiumaal Helje Vannas 17 a. vana ja Erich Remmelkoor 29 a. vana. Mõlemate elukoht on Pühalepa vallas Suuremõisa mõisas.

Tants olevat õpitud oma vanematelt.

Sammu kirjeldus.

Patsiusti samm on nn. kombinatsioonssamm. Samm jagub kahele taktile. Esimesel taktil on nii neiul kui poisil tavaline valss väikese tõusuga takti II osal (jala vahetuse juures). Teisel taktil sooritatakse järgmine samm:

Poiss.

Tehes takti I osal vasakul jalal kerge hüppe üles, viib samaaegselt parema jala sammu võrra ette paremale-põiki maha (vastavalt pöördumisele), seejuures jääb keha raskus vasakule jalale. Hüppega nihkub tugijalg, s. o. vasak, veidi tahapoole. Takti II osal kantakse keharaskus üle paremale jalale samaaegselt tuues ka vasaku jala parema kõrvale. Takti III osal toimub mõlemi jala põial umbes veerandringiline pööre paremale.

Neiu.

Tehes takti I osal paremal jalal kerge hüppe üles, viib samaaegselt vasaku jala taha, põiki vasakule maha, seejuures jääb keharaskus paremale jalale. Hüppega nihkub parem jalg veidi ettepoole. Takti II osal tuleb keharaskus üle vasakule jalale, samaaegselt tuues ka parema jala vasaku kõrvale. Takti III osal toimub mõlemi jala põial umbes veerand ringiline pööre, õigemini libisemine, mis saadakse sel teel, et poiss keerutab neiu hooga.

Tantsukirjeldus.

Algasend: Paarlised kodarjoonel kõrvuti.

Lähteasend: Paarlised võtavad hariliku valsivõtte, kuid nii, et jäävad kõrvuti kodarjoonele (vt. pilt).

A osa

taktid 1—16: Alates sisemiste jalgadega liigutakse 16 hüpaksam-

muga suures ringis vastupäeva. Hüpaksamm sooritatakse järgmiselt: takti I osal astutakse sisemise jalaga samm ette ja kantakse keharaskus sellele. Takti II ja III osa vahel tehakse tugijalal hüpe ja tuuakse samaaegselt väline jalg tagant, tõstes seda põlvest kõverdalt ette. Järgmine samm algab välimiste jalgadega.

B o s a

taktid 17—32: Paarilised pöörduvad kodarjoneel näotsi ja algavad sise-
miste jalgadega keerutamist päripäeva, suures ringis liikudes vastupäeva. 17 taktil on tavaline valss, alles 18. taktist algab nn. kombineeritud samm, s. o. 18. taktil valss, 19. patsiusti, 20. valss, 21. patsiusti jne., kuni jätkub muusikat (taktid 17—32).

Algul arvatavasti teeb raskusi see, et paarilised algavad keerutamist sise-
miste jalgadega, mis on ebaharilik tavalisele valsile, kuid mõne-aegse harjutamise järgi saab kindlasti ka sellest üle.

U. Toomi

„Eesti Nooruse“ kirjutuste-võistlus

Eesti Nooruse novembrikuu kirjutustevõistlus andis häid tulemusi. Käesolevas numbris leiavad lugejad 4 tööd, millised toimetuse kokkuleetud käsikirjade hulgas hindas avaldamisväärseiks. Vabale teemale kirjutas Ivar Paulson „Psühhoanalüüsisest noorsootöös“, samuti ka Enn Tandri „Ajaloolisi ja mütoloogilisi märkmeid Neerutist“. Pikkuselt ületab võistlustöö raamid, kuid on siiski avaldamisväärne A. Lee kirjutus „Kriitilisi tähelepanekuid taluelamute ehituslaadist“. Antud teemale tuli küll rohkesti töid, enamasti on need aga ebaasjalikud ja liiga „luulelised“. M. Suveste ilukirjanduslikus vormis serveeritud „Miks eelistan jääda maale“ näitab aga, et sellist teemat ei tarvitse sugugi käsitleda kuiva asjalikkuse või jälle kulunud pateetikaga, vaid võib seda õnnestunult esitada dialoogi, jutu jne. näol. 4 avaldatud tööd peaksid pakkuma häid näiteid neile noortele autoritele, kes võtavad osa järgmisest võistluskirjutusest. Siingi on tingimused samad, kui novembri võistlusel (vt. E. Nooruses nr. 10, lk. 306). Autor võib teema vabalt valida, samuti vabalt määrata ka käsitusviisi. Pikkus ei või ületada 1000 sõna (M. Suveste ei ole tööd esitanud võistlustele, vaid ainult võistluse puhul). Parimad artiklid avaldatakse Eesti Nooruses ja makstakse nende eest honorari. Iga hinnatud autor saab tasuta 1940. a. Eesti Nooruse. Teine võistlus samadel tingimustel toimub teemale

MIKS LOEN EESTI NOORUST?

Tööd tulevad esitada 20. jaanuariks 1940. a. toimetuse aadressil Lembitu 20, Tallinn (või pk. 299, Tallinn.)

Loodame, et lugejate-kaastöölise huvi ja osavõtt jätkub endiselt ja tänane juba ette sooja poolehoidu eest.

Eesti Nooruse toimetus.

Juhtkonna kohustuslikest ülesandest

Eelmises „Eesti Nooruse“ numbris oli mul võimalus lähemalt peatuda organisatsioonide sisu ja rakendusvormide juures. Siinkohal tahaksin võtta arutluse alla organisatsioonide juhtkonna küsimuse.

Need organisatsioonide tegelased-juhid, kelle ülesandeks on organisatsiooni rakendusvormide ärakasutamine vastavalt põhialustele, moodustavad meie ühiskondlikus liikumises küllaltki suure pere ja nende ettevõtlikkusest ning energia otstarbekast rakendamisest oleb nihtilugu meie ühiskondliku arengu hea-kaekäik.

Ma ei eita, et meie ühiskondliku liikumise areng on pidurdatud paljudest välismõjudest nagu vastavate klubiruumide puudumine, rahvamajade võrgu hõredus, kitsad koolimajad ja vähesed toetussummad. Loomulikult peame ka nendest puudustest aja jooksul võitjatena välja tulema, kuid see ei õigusta meid nüüd, mil nendega veel igal sammul kokku puutume, käsi lahutades endile sisendama, et paremalgi tahtmisel ei saa midagi väärtuslikku korda saata. Meie leiame puudusi ja vigu isegi seal, kus neid otseselt polegi. Kurdetakse organisatsioonide rohkuse üle ja arvatakse, nagu oleks see nähe juhtide kriisi tekitajaks. Ometi on aga organisatsioon tahes-tahtmata uutele inimestele ka teadmiste-ostkuste süvendajaks ja juhtide kaadri arvuliseks suurendajaks.

On hoopis iseasi, millise kasvatuse saavad uued juhid. Ja kuna oma enamikus on uued juhid ka noored inimesed, siis võime sõna otseses mõttes kõnelda nooremate juhtide ettevalmistamisest. See küsimus on lühidalt seotud kogu meie juhtkonna ja organisatsioonide töökorraldusega. Lühidalt võiks selle kohta öelda, et meil pole puudust juhtidest, küll aga hääddest juhtidest, samuti pole organisatsioonidel puudus liikmetest, vaid tublidest liikmetest.

Hää juhi esimeseks nõudeks on enda kohustuslike ülesannete täitmine ja olemasolevate võimaluste ärakasutamine terves ühiskondlikus vaimus; sellest tunnemegi häid ja halbu juhte.

Nõuded ja seega ka arvustused organisatsioonide liikmeil ja kogu ühiskonnal oma juhtide vastu on sageli väga leplikud. Sellest on ajajooksul arenenud juhtkonnale vildak teadmine, nagu poleks temal kohustuslike ülesandeid organisatsiooni ja ühiskonna vastu ajal, mil tema on valitud kõigi või enamuse asjaosaliste poolt aastaks või rohkemaks ajaks teatud sihtide arendamise suunanäitajaks ja eestvõitlejaks.

On palju juhtumeid, kus asi ometi juhatuse käes ühel või teisel põhjusel kuidagi ei arene, tekib ummik, siis ka hõõrumised ja vastuolud. Teadlikult ja õieti toimides tuleks juhatusel leida takistavad tegurid, võib olla teha ametite ümberpaigutusi, juhatuse täien-

damist — koopteerimisi, juhatusest lahku- misi, kas osaliselt või terves koosseisus ja kui vajalik, siis tuleb ka kutsuda kokku era- korraline peakoosolek, seda asjalikult olu- korrast informeerides ja paludes abi.

Õigeaegselt kokkukutsutud ja asjalikult in- formeeritud organisatsiooni liikmeskond suu- dab alati oma organisatsioonilistest muredest ja raskustest üle saada.

Halval juhul aga juhatuse muutub passiiv- seks ja jääb ootama aega, mil tema omad voli- tused ja kohustused loomulikult teel saaks üle anda. Ja nagu teada sünnib see korralisel peakoosolekul. Sageli jääb aga ka see kokku- kutsumata, jääb ka järgmine ja organisatsi- oon läheneb nagu iseenesest likvideerimisele. Enamik organisatsioone, millised likvideeritud, pole jõudnud niikaugale mitte üldiselt kurde- tud välismõjutuste sunnil, ei ka organisatsi- ooni liikmete passiivsuse tõttu, vaid lihtsalt juhtide ükskõiksuse ja oma kohustuslike ülesannete mitteteadmise arvel.

Tavaliselt minnakse sellest olukorrast vai- kides mööda, kuna arutlused ja arvustused on seotud tuntuud ja valitud tegelastega, asi on väga delikaatne, eriti veel siis, kui on midagi korrrast ära ja seda juhtub, paraku küll, õige tihti. See õrnatundelisus on saanud aga siin asjale endale saatuslikuks ja meie oleme aastate jooksul olukorraga nii harjunud, et vaatame sageli lahtiste silmadega pealt, kuidas meie endi poolt valitud tegelased oma üles- andeid täitmata jättes takistavad organisat- siooni arengut ja teevad kahju meie ühis- kondlikule liikumisele.

Valitud juht ei tohiks kasutada õigusi, kui ta ei täida oma kohustuslike ülesandeid.

Minu arusaamise järele on hääde juhtide kriis suurem puudus ja vigu kui kõik järe- lüüdnud takistused, mis keerlevad ruumide puu- duse, organisatsioonide rohkuse või harukor- dadel ka vähesuse, noorte linnavalgumise jne. küsimuste ümber.

Kohustugu seda küsimust põhjalikumalt la- hendama need arvukad keskused oma organi- satsioonidega, kus on ruumide poolest lahe- dad võimalused, kus on inimesi ja ka noori palju, kus on haritud inimesigi palju, aga ometi takerdub organisatsiooniline töö ja an- nab mürdosa nendest tulemustest, mida antud olukord neile tõeliselt võimaldaks. Teiselt poolt aga leiame siin-seal väga rasketes tingi- mustes teotsevad organisatsioone, kelle töö- tulemused meid otse üllatavad.

Võimalused teotsemiseks vähemal või suu- remal määral on loomulikult kõikjal olemas ja jõulise tõuke andjaks peaks kujunema laialdane juhtkond, kas ise teotsejana viiks õige arusaamise ja vajaduse korral ka vasta- vate seisukohtade ümberarvestamiseni kõige- pealt iseendid. Sellega seoses peaks kaduma juhtkonna omavaheline nägelemine.

Juba see teadmine, et ühiskondlik liiku-

mine pole midagi muud kui organisatsioonide arengu kompleks, kohustab meid nägema ka teisi organisatsioone, nende juhte, arendama nendega sidet ja leidma neilt tuge ning vastupidi. Häa juht ei tohi tunda rõõmu teiste organisatsioonide tegelaste-juhtide saamatusest, ta ei tohi elada ega teotseda organisatsioones ainult endale tunnustuse ja aupaistuse võitmiseks. Ta peab hindama oma kaaslaste head tahet, otsekohesust, ta peab tundma oma juhitavaid, peab asetama end korraldustekäskude täitja ülesannetesse ja elama ise need läbi.

Juht ei tohi unustada enda kontrolli, arvustust, ta ei tohi ei teadlikult ega ka ebateadlikult elada organisatsioonis ainult tänapäevale.

Alaline hoolitsemine noorsoo isetegevuse arendamiseks ja varakult nende juhi ja hää ühiskonnaliikme ülesannete juure viimine ja seal rakendamine sunnib meid suunama pilgu tänapäevalt tulevikku, millise teoga kõrvaldame ka suure vea — teotseda ainult tänapäevale.

Juht peab tundma oma organisatsiooni ja kogu ühiskonna kandvaid ideid.

Ma ei taha kaugeltki tõsta esile siinkohal ideaalse juhi kuju, kuid hädavajaliste oskuste ja teatud üksikasjade tundmine ja nende õiglane rakendamine võib kindlustada paljudele organisatsioonidele kestva edu ja anda ülesannete teostajatele hää tunnustuse.

Ameeriklaste ütetus: inimese väärtus võr-

dub tema tööväärtusele! — see on täiel määral maksev ka iga juhi kohta.

Juht peab mõistma ise ennast kritiseerida; tal tuleb asetada vahetevahel end võõra inimese seisukohale vaatlejana, arvustajana. Sel- lel juhul, kes tunneb oma puudusi, kes on teadlik oma võimetest, on tee lahti areneda hinnatud ja hääks juhiks.

Praegu meie läbistame aasta viimast osa ja seega on juhtkonnal väga hea võimalus teha endakontrolli ja anda endale hinnang oma organisatsiooni aastase tegevuse kajastusel. Häiks abilisteks on siin organisatsiooni põhi- alused, ideed ja üldised ülesanded (põhikiri, kodukord jne.) kui ka peakoosoleku, organi- satsiooni liikmeskonna südamesoovid — tege- vuskava ja eelarve.

Kui teie selles kontrollivas võrdluses jääte oma organisatsiooni tegevusega täiesti rahule, siis ei tarvitse teil lähenevale peakoosolekule minna vastu kõheda enesetundega ega ole tar- vis otsida ka vabandavaid asjaolusid esitami- seks tegevusaruande kinnitamisel. Kõige selle juures saate teie ise endale kinnituse, et võite oma organisatsiooniga ja seega ka end- daga jääda rahule ja teiega koos ka kogu liikmeskond. Vastasel juhul aga saage tead- likuks oma puudustest ja teist kindlasti are- neb hää ja tunnustatud juht, kellest täna- päeva ühiskonnal on suur puudus.

O. Nudéküll

Ideede ümber

Tänavused talipäevad Rakveres kujunesid eelmise aasta eeskujul sisukateks ja mõtete- rikkaks. Oli jäädud truuks püstitatud põhi- mõtteile, et osakondade esindajate kokkutulek ei pea olema pühendatud ainult pika rea tar- kade ettekannete ärakuulamisele, vaid töö peab olema korraldatud nii, et ta haaraks kaasa kõiki osavõtjaid, paneks liikuma mõtteid, sunniks kõiki vaidlustes kaasa tule- ma. Rahva eneseavaldusteks on jäetud liig vähe ruumi ja võimalusi, kuid vaid vabas diskussioonis tärkavad, kristalliseeruvad ja küpsevad terviklikud ideed ja ühiskonda e dasiviivad, uusi teid rajavad mõtted.

Kavatsus kandis tulemusi, sest läbirääkimi- sed olid kõikide ettekannete kohta elavad ning ajast tuli nappus. Kuna arutlusteemad olid valitud sellised, et nad haaravad kõige teravamalt ja otsesemalt meie ühiskonna ja eriti noorsoo ellu ja tegevusse, peaks olema õigustatud Virumaa talipäevadel esilekerkinud mõtete lühike ja kokkuvõtlik refereering „Eesti Nooruse“ veergudel.

ÜENU SIHID: EESTLUS, ÜHTLUS, OMA- KULTUUR JA ISETEGEVUS.

On tulutu töö, mida tehakse sihitult, juhus- likult ja katkendlikult Samal ajal pole kõi- gele ometi selged ÜENU tegevussihid, eriti praegusel erakorralisel ajal. Et ettekane

ÜENU sihtidest ja lähemast tegevuskavast oli vajalik, näitasid peasekretär A. Meikopi ettekandele järgnenud elavad ja pikad mõ- tetevahetused.

A. Meikop märkis kõigepealt momendi ras- kekaalusist. Moskva pakt ja sakslaste lah- kumine on pöördelised epohhid meie ajaloos. Eriti viimane. Rahvas, kes luges end meie maa kultuurikandjaks, kultuuritoojaks, lah- kus ning näeme, et kõik teaduslikud õppeasu- tused, kõik ettevõtted, kunsti- ja kultuuri- asutused töötavad edasi. Lünk ei jäänud nende lahkumisel, meie oleme ise oma kul- tuuri nii kaugele arendanud.

Kuid elame teistegi päevasündmuste mõju- võimuses. Ning neis tõmbtuultega aegades peavad omariikluse ja ühtluse sihid olema selgemad kui ei kunagi varem. ÜENU rõhutab veelgi selgemalt oma varem püstitatud juhtmõtteid, et oma organi- satsiooni töös ja tegevuses peame rõhutama eestlust, ühtlust, omakultuuri ja isetegevust.

Eestlus on kannatanud raskeid lõõke. Lauluisa Kreutzwaldi tütre-tütar, Joh. V. Jann- seni pojapoeg lahkusid koos sakslastega. Kiri- kuõpetajad, linnapea, kõrgemad sõjaväelased j.t., kes olid eestlased, järgnesid võõra riigi juhi kutsule. On jäänud veelgi vaimu, mis peab peeneks isolceruda massist. Tardunud traditsioone teenitakse osas tudengkonnas,

vanad varjud liiguvad kirikumõisades, kus tihti valitseb rahvale võõras vaim. Meie eliit, meie teadus, meie kirik, meie kunst on tihti isoleerunud rahvast, eestluse tugevdamiseks peaks nad kõik astuma lähemale rahva juure.

Ühtluse ja omakultuuri probleemid kuuluvad teataval määral ühte. Kultuur üldiselt on inimese ja rahva kooskõla, kokkusobimus teatud ümbruses, teatud eluruumis. Mujalt sissetoodud ja rahvaga sobitamata, olemasoleva vaimusega ühtesulatamata kultuur on ebakultuur, on kultuuri karika-tuur. Sellelt aluselt on välja kasvanud ÜENÜ omakultuuri püüdlused. On püütud luua side liiga järsku katkestatud minevikuga. Märgetav on olnud edu rahvatantsude ja rahvariide elustamise alal, mis on näidanud, et oleme minevikuga, et oleme oma ja vana kultuuriga rahvas.

See omakorda kohustab suuremale isetegevusele, omaalgatusele, mille elustamist ja suurendamist on rõhutanud praegune valitsus oma deklaratsioonis, millest viimasel ajal palju on räägitud riigivolikogus ja mille kohta korduvalt sõna on võtnud ka ajakirjandus. Valitsenud isetegevuse kriisist tuleks välja jõuda, altpoolt tuleks algatada uusi mõtteid ja neid liikuma panna.

A. Meikopi poolt ettekantud ÜENÜ sihtidele kirjutasiid kõik järgnevad sõnavõtjad kahel käel alla. Küll aga oli soove lähema tegevuskava kohta, mis ülevaatlikult on kirja pandud osakondadele kättesaadetud töökvavas. Nii H. Sirelpuu soovis enam muusika- ja laulukultuuri süvendamist, soovides eriti sümfooniaorkestrite levikule rõhu panemist, et tõrjuda maalt välja rünnakule asunud jazz-orkestrit. O. Tooming leidis, et rõhk on langenud liigselt kehakultuuri arendamisele spordi, võimlemise ja rahvatantsu näol, kuna vaimsed alad, nagu näitekunst ja õpperingide tegevus pole leidnud toetamist oma lektorite ametisse kutsumisega. (Veel teistegi sõnavõttude (Inno, Roosioiks) ajal hiljem avaldati soovi, et ÜENÜ juures peaks olema oma näiteinstruktor, kelle kaudu oleks võimalik saada odavaid kursusi kiiremini, kui see praegu toimub.) „Eesti Nooruse“ suhtes avaldati soovi, et ta oleks elulähedasem ja kergem, sest seni on paljude artiklite juures vajatud võõrsõnade Teksikoni ja siiski on arusaamine raske, milline raskuse vaim aga peletab eriti maanoori ajakirjast eemale. Sama konstateeris tellimiste vastuvõtja Ment.

NOORSOOL POLE KANDVAID IDEAALE.

H. Sirelpuu ja A. Raudsepp kõnelesid teemal: „Kas tänapäeva noorsool on ideaale.“ Koos läbirääkimistega jõuti kokkuvõtetele, et kandvad ideaalid puuduvad, et pime materialism on haaranud ühiskonda.

Eriti pessimistlik oli Sirelpuu. Ta ütles, et meie noorusel puudub kriitika. Võetakse vastu õpetusi ja doktriine küsimata, kas see on õige või mitte. Väljastpoolt tulnud õpetused haaratakse, nendele karjutakse hurraa, kuid mõni aasta hiljem sama põlv hüüab elagu hoopis vastupidisele õpetusele.

Seega meie noorus pole revolutsiooniline, vaid dogmaatiline. Vastavalt väheesele kriitilisele meelele puudub maailmavaade, mille all mõistame seisukohti, millele alusel korraldatakse oma suhtumist kaaskodanikega, ühiskonnaga, kogu inimkonnaga. Isiklik karjäär on peamiseks noorte tõukajaks eluvõitluses, kasu ja õnn on nooruse eluaadeteks. Elukutse valikul vaadatakse, kui palju see sisse toob, mitte, kuidas ta omatavatele võimetele ja annetele sobib. Jälgitakse seega peale sõdasid ja revolutsioone rahvasse tunginud jämedad materialismi. Önne otsitakse lõbustustes, kohvikutes, tantsusaalides. Tööd tehakse pealiskaudselt, kusjuures töö eetika puudub. Ei võeta arvesse kaaskodanike õigusi ja huvisid, olakse läbi ja läbi egoistid, altruistlikud tunded on surnud ja maha maetud. Kõige tulemuseks on, et noorus on pealiskaudne, et puuduvad sügavad vaimsed hviid, et haritlaskond eemaldub rahvast, et puudub ühistunne, ausus, õiglusemõiste.

Oponendina esinenud A. Raudsepp pidi paljus andma Sirelpuule õiguse. Ta kriipsutas alla ühiskonna suurt tragöödiat: haritlaskond eraldub rahvast, moodustab nagu omaette kõrgema kasti ehk seisuse. Ning seegi olevat õige, et isiklik mina on tänapäeva ühiskonnas ja ka noorte seas asetatud esiplaanile. Kuid Raudsepp astus noorte kaitseks välja, et neid ei saa süüdistada, sest kust võtavad nemadki ideaale, kui vanemal generatsioonil, kui kogu ühiskonnal need praegu puuduvad. Kasvatajais on viga, mitte noortes, kelles siiski on palju õiglustunnet, kes on kohusetunde alal tundelikud ja kellel ei puudu eneseohverdamise kangelaslikkus. Ei ole vaja tikituldki, et seda viimast süüdata. Peaksime kasvatama oma noori Vabadussõja vaimus, kus noorus ja kogu rahvas oli ühine rinne. Nüüd on aga kadunud usk ühiskonda, kui kogudusse, mida igaihel tuleb teenida, ning üle kõige seatakse oma isiklik väike mina.

Raudsepale andis õiguse A. Meikop selles osas, et noorust ei saa eraldada rahva tervikust, mis on aegade vapustuste tõttu muutunud ideevaeaseks. Noortel on ideaalid olemas latentsel kujul, ideed on nagu varjusurmas. Olukorra parandamine peab algama juurtest: kodust, koolist — ühe sõnaga kasvatusel. Ning teisedki sõnavõtjad toonitasid sama, et noored on läinud kaasa ühiskonnaga tema maise kasu tagaajamises ja ideetuses. Inimestelt on võetud nende usk, uut pole aga asemele antud. A. Raudsepp omalt poolt seadis uueks usuks ustavuse, mis peab avalduma: 1. iseenesel, 2. kaaskodanike, 3. ühiskonna ja 4. riikliku võimu vastu. Üsna hävitav hinnang anti paljude sõnavõtjate poolt meie haritlaskonnale, kes eralduvat ja isoleeruvat, muutuvat ühiskonnas võõrkehaks ning teravat arvustust kostus eriti meie kirikuõpetajate, nn. härraskirikute kandjate suhtes.

PUUDUSI SELTSKONNATÖÖS

A. Sikka rääkis seltskonnatöö eetikast ja enesekasvatusest ÜENÜ-s. Rõõmustavat ei

olnud tal märkida midagi. Ta juhtis tähelepanu sellele, et tema poolt ettetoodavad puudused maksavad samahästi ka kõikide teiste organisatsioonide kohta.

Igal ametil on oma moraal, kutsemoraal. Seltskonnatöös ei pane me aga peagu mingit moraali tähele. Üldises töös näeme, et killunetakse ja asutatakse sageli paralleelorganisatsioone. Koolidesse asutatakse praegu näiteks kolme organisatsiooni: skaute, noorkotkaid ja maanoorte ringe, tihti mitut ühte ja samasse kooli. Seltskonnatöös sageli pannakse esikohale oma au ja seisukoht. Kui ei valita juhatusse või tekib lahkumisi teiste liikmetega, tekib kiiresti peireheitmisi, sageli koguni uute organisatsioonide asutamisi. Ühe seltsi põhimõtete vahetamine teise vastu on nagu kindapaari vahetamine või veelgi hõlpsam.

Üksikliikme suhtes oli kõnelejal ette tuua veelgi rohkem puudusi. Antakse lubadusi, mida aga ei täideta. Hilinemine on muutunud reeglaks, õigel ajal kohalejõudmine saamas erandiks. Eriti lonkab sportlaste moraal. Võisteldakse paljude seltside nime all, hangitakse seltsidevaheliseks võistluseks sportlasi võõrastest seltsidest jne.

Seltskonnatöö arengu huvides on seltskonnatöö eetika parandamine ja üksikliikmete enesekasvatamise edendamine. On vaja anda eeskätt noortele kindlat maailmavaadet, kohusetunnet ja riiklikku kasvatust.

PEAB OLEMA ÜLDINE KULTUURORIENTATSIOON.

Tähelepanuvääriva ettekandega esines Kehtna koolide direktor hr. V. Sõerd, kes rääkis kutseharidusest, kodukultuurist, ja organisatsioonide ülesannetest kodukultuuri alal. Ta ei käsitlenud küsimust kitsapiirilisel ainult kodunduskoolide tegevuse rakendamise alal, vaid haaras kogu probleemi sügavamalt, püstitades rea juhtmõtteid ja analüüsides põhjalikult vastavaid küsimusi.

Hr. Sõerd väitis, et kogu elu peab juhitama ja edasi viidama kindlast kultuurpoliitilisest seisukohast, et peab olema üldine kultuuriorientatsioon. Eriti kerkitab selle vajadus esile rasketel aegadel, milliseid elame ka meie praegu üle. Ajalooliselt pole aga käesolev aeg mingi erakorraline ega raske, sest sõdasid on olnud peagu alati. Elu läheb kindlalt ajaloolist arengurada, hüppeid teha, etappe vahele jätta ei saa. Et õieti orienteeruda, peame tundma arengukäiku, peame juhtima oma tegevust üldise orientatsiooni järele.

Nagu öeldud, hüpped pole ajaloos võimalikud. Piiramatale monarhiale Prantsusmaal XVIII sajandil astus vastu täieline rahvavabadus, mida kandis J. J. Rousseau. Kaks täiesti erinevat mõtet põrkusid kokku, tekkis Prantsuse suur revolutsioon. Piiramata ainuvalitsus kukutati, kuid ka uut oli siia juure toodud rahvaainuvalitsus, vaid piiratud ainuvalitsus. Selles oli annus vana (ainuvalitsuse näol), kuid ka uut oli siia juure toodud rahvaainduse kaudu. Sellega oli elu lepitatud ja riigi-

korraldus oli pidevalt edasi arenenud.

Sama näeme meiegi põhiseadusliku korra arenemise juures. Asutava Kogu põhiseadus kajastas oma aja meeleolusid, oma aja vaateid ja sellelt seisukohalt oli ta üks etapp meie arenguloos ning kellelgi ei ole põhjust sellele ajale tagasi vaadata üleolekuga ja seda alavääristada. Uus aeg tõi uusi mõtteid, mis leidsid kajastuse meie teises põhiseaduses, mis põrkas esimesega valjult kokku. See oleks aga olnud hüpe, oleks olnud väljalangemine üldisest arenguloost ja kolmas põhiseadus tasandas vahed, võttis kummastki põhiseadusest ja lõi sel teel sünteesi. Nii näeme, et kogu elu areneb teeside ja antiteeside kokkupõrgetest tekkivate sünteeside kaudu.

Ja nagu üldises maailmaelu käigus pole hüppeid, ei saa neid olla ka igapäevases elus. Tuleb siingi kogu tegevus rakendada üldise kultuur-orientatsiooni, üldise arengukäigu teenistusse. On näiteks vähe sellest, kui põllumees teeb andumusega ainult põllutööd, künnab ja külvab. Igapäevasest tööst väljaspoolset ei tehta meil vaimustusega, kuid ühekülgsuse ärahoidmiseks, eluga kaasakäimiseks on see ometi vajalik. Ning oskustegi rakendamisel puudub süsteem. Ei saa näiteks tegeleda pidusõukide valmistamise kursuste korraldamisega, kui kodune igapäevatoitlustamine jätab soovida.

Üldse ei tohi haarata latvu, vaid oskuste rajamisel tuleb rakendada süsteemi, tuleb harida pinda, millesse istutame taime. Peame talitama kriitikaga ning leplikkusega. Just viimast on meie rahval vähe. Ikka veel öeldakse „va Mäeotsa Mart“ mitte Mäeotsa peremees Mart. „Va“ tähendab halvustamist ja võibolla on „va“ kasvanud välja tiitlist „von“, millesse rahvas asetab kogu viha, kadeduse ja põlguse võõraste vallutajate vastu. Leppimatusel, teise seisukohtadega mitteamistamisest peame aga kiiresti vabanema.

Kodukultuuri kohta võibolla öeldakse, et kodud on püsinud ilma erihariduseta. See on õige. Kodu on olnud kants, mille vastu kõik mõjud ja rünnakud purunesid. Kuid siis oli olustik teine, võitlusmeetodid olid erinevad ja uued ajad koos uute oludega panevad ka kodule uusi ülesandeid. Just areneva üldtagapõhja mõjul peab ka kodukultuur uueks saama, milleks teda aitab ja toetab kodumajandusharidus.

Siin oleme palju teinud. Kuid juhiks tähelepanu sellele, et kodukaunistamine rahakapitaliga pole kultuur, vaid on tühipaljas tsivilisatsioon. Tõeline kodukaunistamine peab kasvama välja tõelisest kodukultuurist, peab olema tehtud armastuse ja andumusega. Ning seda saab teha ka ilma suurte summadeta.

Rooma riik austas kõige enam oma riigikaitsejumalat, kellele püstitati tempel, kus põles igavene tuli, mida valvasid kolm vestaneitsit. Meiegi siht olgu kasvatada vestaneitsisid, kes valvaksid, et sümboolne tuli meie kodudes kunagi ei kustuks.

O. Tooming

Noorsoo-orgide osast ühistegevuses

Oli juhus kuulda hiljuti ühe vallakodaniku „rabavat“ väidet: „Kõik on ühesugused saama-mehed, olgu ühistegelased või erakaupmehed!“ Säärased vaated ja arusaamised kipuvad „veepinnale“ paljudes valdades ja kogukondades. Hulk inimesi ei ole suutnud või mõistnud veel hakata mõtlema ja tegutsema ühiskondlikult ning taibata ühistegevuse ainulaadset tähtsust meie rahvamajanduses.

Ühistegeliste mõistete ja teadmiste süvendamise ja levitamise töös võiksid väga häid tulemusi saavutada meie üleriiklikud noortekoondised, peamiselt ÜENÜ ja ÜMÜ, milliste organisatsiooniline võrk on paari viimase aasta vältel muutunud õige ulatuslikuks ja tihedaks. Sama tihedad peavad olema ka ühiselt mõtlevate ja tegutsevate maaelanike read igapäevasel elurindel, milleks kõigepealt sisendatagu igasse nooresse veene, teadmine, et ühistegevus alaliselt täieneva ja painduva majandusvormina taotleb hulkade ainelise ja vaimse heaolu arendamist ja paljuräägitud rahvastervikluse tõstmist ja kindlustamist.

Kuidas alata?

Kõigepealt rünnakem oma rahva ürgset individualismi, mitte seda hävitades, vaid puhastades ja sarjates. See võitlus ei tohi vanade generatsiooni viia vastollu noortega. Viimasedki peavad tunnistama, et sügav individualistlik tunne on meie rahva tugev põhijoon, mida ei saa eitada. Kuid see üksinda ei vii meid edasi. Sest individualism on üksik viljatera, kollektivism aga täidetud viljasaly; esimene kui väärtus endaeette on põhielemendiks teisele, jõud aga peitub ainult üldsusetundes, mis ühendab, tiivustab ja on suuteline elu valama utesse parematesse vormidesse. Eriti praegusel ajal vajab meie rahvas suurt ja võimsat massihinge, kollektiivtunnet, mis säilitab eestluse igavikust igavikuni.

Ühistegevuse selgitustöös sobiks noorsoole lipukirjaks tuntud juhtlause: „Rahva enese kaudu rahva kasuks ja õnneks!“ Millist väidet on tõestanud kõige paremini möödunud aastakümned. Sest — kas ei olnud Eesti vanemad seltsid ja ühingud neiks vaimseiks kindlusiks, kus rahvas hakkas lõkkele puhuma sajandite koldetuhas säilitatud vabadusesädet ja kus võõra võimu ja vaimu terav mõök ei suutnud surmata relvatuud mehi, naisi ja lapsi. Need, mis töid meile 20 a. eest vabaduse, polnud ainult tulirelvad, vaid ka — ühistunne, kõiki haarav sügav üldsusevaim, mis on oma koja ehitanud kaljusele pinnale ja hõõguvast vabadusesädemest üles puhunud alati loitva võidutule.

Ent paljud ei õpi minevikust.

Ühistegevus on sageligi selleks vankriks, mida veavad luik, haug ja vähk. Mõtteil ja tegudel puudub ühine platvorm. Kui üks kõneleb kuhjast, siis teine kuhjaalusest. Kolmas ja neljas on veendunud ühistegelased, kuid sääl tuleb viies ja kõneleb contra!

Arenev aeg aga nõuab oma osa. Mida kiiremaks muutub elutempo ja komplitsereitu-

maks inimühiskond, seda suuremaks kasvab nõue: sotsiaalsed instinktid peavad vallutama massi teadvuse ja alateadvuse! Ei või oodata vaimu, mis ühel heal päeval langeks kõikide peale, vaid tegevusse pandagu ühistegelised kaitse- ja löögijõud ise elu rindel ja tagalas.

Iga tee viib alt ülespoole.

Puud väändakse noorelt, mitte vanalt, mil-line tarkõna sobib ka ühistegevusse. Viimane on noorele kodanikule majanduslikuks, poliitiliseks ja sotsiaalseks kooliks. Selles omandatud teadmised rakendab inimene täiskasvanuna tegeliku elu teenistusse, mis teevad temast teadliku riigikodaniku ja avara silmaringiga ühiskonna liikme.

Sellest lähtunult peaksid noorteorganisatsioonid võtma ühistegevuse õpetuse ja propaganda oma tegevuskavva juba käesoleval talvel, milleks moodustatagu vastavad toimkonnad, rühmad või grupid kohalike haritlaste juhatusel, kes nooris säilitaksid ja arendaksid algkoolis omandatud teadmisi. Töökava võiks koostada järgmiste mõtete ulatuses:

Iga organiseeritud noor peab suutma vahet teha kapitalistlike (aktsiaseltsid, osauhingud, sündikaadid, erakaupmeeste koondised jne.) ja mittekapitalistlike (mitmesugused ainelis-aateliste sihtidega seltsid ja ühisteg. ühingud) ühismajanduse vormide vahel. Mida demokraatia riigielus, seda on mittekapitalistlik ühismajanduse vorm ühiskonnas. Kapitalistlikus ettevõttes on esiplaanil kapital, kuna isikul on vaid teisejargu tähtsus. Mittekap. ühismaj. vormis aga ümberpöördukt: isik on sihiks ja kapital ainult abinõuks. Aktsiaseltsides, osauhinguis, sündikaatides ja erakaupmeeste koondistes valitsevad 100%-liselt vaid majanduslikud kasud, kuna ühistegeliste ühingute ja mitmesuguste seltside eesmärgiks on ainelis-aateliste sihtide taotlemine. Tõsi, meie ajal leidub ka ideelise tendentsiga kapitalistlikke koondisi ja sellevastu ühistegelisi ettevõtteid, milliste tegevus taotleb ainult ainelisi hüvesid; kuid need on ikkagi erandnähted, mis ei suuda muuta üldpilti.

Eriti tuleb selgitada ühistegevuse ainulaadset tähtsust väikerahva oludes, kus tähtis on iga kodaniku riiklik-ühiskondlik meelsus. Kuna meie rahvamajandus toetub peamiselt maale, käsitletagu ja analüüsitaagu põhjalikult põllumajanduslikku ühistegevust. Vaba Eesti põldur pole tänapäeval ainult produtseerija, saates oma talumajapidamise saadusi maailmaturule, vaid ta on samal määral ka rahvusvaheliste kaubaartiklite tarvitaja. Esimese jargu headusega saadusi on aga üksinda valmistada ja realiseerida väga raske — samuti nagu end varustada soodsasti tarvilike artiklitega — ja sellepärast talurid on koondunudki ja koonduvad mitmesugusesse ühinguisse ja seltsidesse, kus ühiselt tõstetakse tootmistehnika ajakohasele tasemele ja rajatakse turule kõige parem ja lühem tee, mille kaudu toimub ka igasuguste tarbainete juurevool oma majapidamisse. Kõik see nõuab aga põllumeestelt head koostöö tahtet,

laenuasjanduse, kindlustuskorralduse, transpordiküsimuste, tolliasjanduse, arvepidamise ja ratsionaalse töötamistehnika tundmist ja muid sotsiaalseid ja majanduslikke (isegi poliitilisi) teadmisi, milleks tuleb hakata ettevalmistusi tegema juba maast-madalast.

Järgnevalt käsitletagu noortekoondistes ühingu korraldust, selle asutamist, liikmeskonda, valitsemist, kapitale jne. Iga noor peaks teadma: 1) mis on põhi-, osa-, tagavara- ja erikapitalid, kuidas neid luuakse ja milles seisab nende otstarve, 2) milliste organitega valitsetakse ühingut ja millised on täiskogu, juhataja ja nõukogu võimupiirid, 3) milles seisavad revisjoni ja välisrevisjoni ülesanded, 4) mida taotlevad kesktühingud ja liidud, milles on nende valitsevad organid jne.

Edasi tutvutagu kollektivistlike ettevõtete liikide järele, võttes aluseks rahvaklasse, majanduslikke ülesandeid ja kooperatiivide

sisemist struktuuri. Selgitust vajaksid ühingu tekkimine meil ja mujal, nende põhimõtted (mis on ja peavad olema demokraatlikud), nende tähtsus rahvamajanduses jne. Kaaluv koht on siin loomulikult statistikal. Definiitsioonid olgu lihtsad ja selged. Noorteuhtidelt pole tarvis nõuda erikursuste läbitegemist, kuna ühistegevust peaks suutma käsitleda iga haritlane, pedagoog ja mittepedagoog.

Hiljuti kõrgemalt poolt noorteorganisatsioonidele soovitatud hoiutegevuse otseseks jalguks olgu ühistegevuse õpetus ja selgitustöö, kuna hoiutegevus üksinda on poolik üritus. Algatus on juhtidekaadri käes, kuna noortekoondised ise on valmis ka sellel alal ulatama üksteisele käd oma rahva vaimse ja ainelise kultuuri hüvanguks.

Randar Alango

Spordist, emakohustustest, kohvikust ja loodusest

H. Viljaku artikli puhul E. Nooruses nr. 11

Kehaline kasvatus koos võitlusspordiga on saanud vaidlematuks vajaduseks nii mehele kui naisele. Küll aga pahatihti vaieldakse naiste sportimise vastu. Nendele küsimustele ei tule mitte läheneda muinasaja Kreeka kehakultuuri ajaloo kaudu, vaid looduse seaduste ja kohustuste kaudu. Meie teame, et naistel on täita looduse poolt raske kohustus — emakohustus.

Oma rahva väljasuremise vältimiseks tuleb meil peale sotsiaalsete elutingimuste arendada ka järjekindlalt ja korrapäraselt füüsilist kasvatust. Mitte üksnes meestel vaid naistegi kehalisele kasvatusel tuleb täisrõhk panna. Rahva normaalse juurekasvu kindlustamine ainult siis, kui suudame hoida kõrgel naiste füüsilist tuldust.

Meie näeme, et tänapäeval on naine suuteline kõikidel tööaladel mehega kõrvalt töötama. Maal näeme naisi tegemas sama tööd, mis mehigi ja tulemus on — rasket tööd tegevad naised sünnitavad kergesti ja on suure sigimisvõimega.

Otsida „naiselikke spordialasid“ ja vorme — aluseks võttes plastikat — see on efekti tagaajamine ja sobib ainult silmakõdiks. Pähetuubitud jalgade, keha ja käteharjutused ei kõvenda naise organismi vaid on vaatamanguks massidele. „Vaevalt arendatakse ka võimlemisega nii tugev siseorganite saavutusvõime ja lihastik, et sel teel võrsuks tõeliselt jõuline naissugu.“ (E. Klinge).. Aga ainult jõuline ja tugev naissugu omab läbitöötatud organismi ja on võimeline eeskujulikult täitma oma emakohust. Selleks siis

naised tagasi loodusse!

Hüppamine, viskamine, sportlik jooks, ujumine, suusatamine koos omavahelise võistlusega viib teid sinna!

Iseenesest mõista tuleb siin hoiduda liigest ülepingutusest. Kuid liiga võidakse teha igal tööalal.

Kartused aga, et sporditüdrukust ei saa häid emasid, on tegelik elu ümber lükanud.

Nii meilgi ÜENÜ-s on endised naissportlased õnnelikud emad nagu näit. O. Parts-Brun, Ugam, Illi jt.

Laseme kõnelda dr. A. Prof'li võitlusspordist: „Terved, noored inimesed — need on sportlased. Nad ei taha omeli elu unistada, vaid elada. Sportimine annab selleks hädaohuta võimaluse ja on ainsaks võimaluseks iseloomu arendamisel. Tänapäeva elus on niikuinii küllalt hädaohute, et meie noorus, nii mees kui naine, võiks kaotada tungi elamustele, seiklusihale. Kellelegi ei peaks olema julgust tervete noorte ürgse tungi vastu võitlemiseks või pealtvaatamiseks, kuidas see tantsupõrandal ja mujal suundub ainult erootikale.“

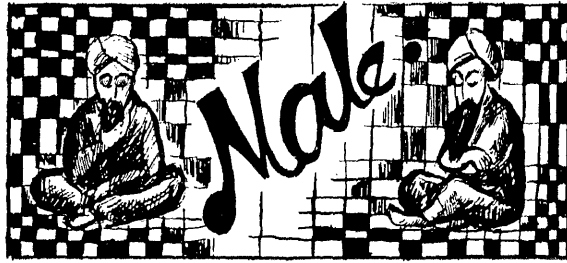
Küll ei saa ka kuidagi ühineda arvamusega — „naiste peetakse sobivaks jookse, isegi võistlusena, seejuures märkides eriti 1500 m jooksu...“ (!) Unustatakse aga siin et sama hädaohulikud nagu poks, jalgpall ine. on kesk- ja pikamaajooksud ja need alad tuleb naisspordist väljalülitatuks lugeda. Sest need on pingutavad ja kehakaalu maharebivad alad. (Rahvusvahelised spordimäärused keelavad naistel ühel päeval võistelda rohkem kui kahel jooksualal).

Mis puutub aga naiste nõrgemaise tehnilistesse tulemustesse meestega võrreldes, siis ei tohi unustada, et naine on endaeette indiviid ja teiseks naissoo sportlik karjäär on alanud ka palju hilisemal ajal kui meeste oma. Igaühel on oma koht elus. Elus olla tähendab võidelda. Selleks tuleb meil aga kõigil naissporti ja naiste kehalist kasvatust enam levitada, küll naised siis ka rakendavad oma kehaliste võimete tõstmiseks.

Levitagem enam deviisi — naised tagasi loodusse! — küll siis tühjenevad kohvikud, aga täituvad spordiväljakud, ujulad, võimlad... hällid ja L. Koidla sosistab naistele kõrva

„...siin on minu isamaa mu kallis kodu ka.“

A. Leimaa

Partii nr. 5.

Hispaania avang.

Mängitud Nõmmel ÜENU osak. esivõistlustel 1939. a.

Saateks — lühike ja traagiline lõpp mustadele.

Valged: L. Pullisaar Mustad: Enn Pütsepp

1. e2—e4	e7—e5
2. Rg1—f3	Rb8—c6
3. Of1—b5	a7—a6
4. Ob5—a4	Rg8—f6
5. Ld1—e2	h7—b5
6. Oa4—b5	Of8—c5
7. e2—c3	O—O
8. O—O	d7—d6
9. Vf1—d1	Ld8—e7

Nüüd viib valge enda plaani korralikult läbi. Mustade õige käik on 9. Vf8—c8.

10. d2—d4	Oc5—b6
11. Oc1—g5	Rc6—d8

Parem käik on mustadel h7—h6

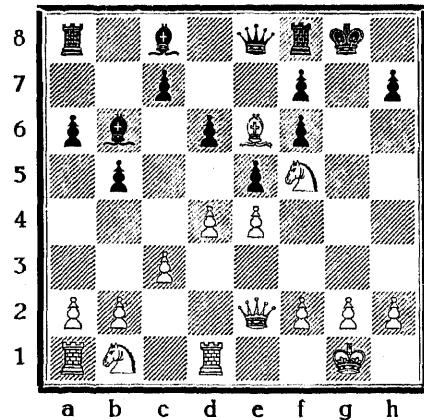
12. Rf3—h4(!)	

Siin ähvardab valge Le2—f3 ja vahetuse läbi teha ehamugava etturi f joonel.

	Rd8—e6
13. Rh4—f5	Lc7—e8(?)

See juhhib otsesele langusele.

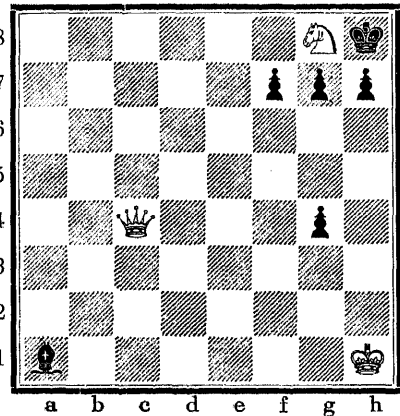
14. Og5: f6	g7: f6
15. Ob3: e6	

15. Must annab alla, sest kui ta lööb oda järgneb Le2—g4+ ja matt järgmise käiguga, käib aga must f7—e6, siis Le2—g4+ Le8—g6 ja lipukaotus Rf5—e7+. Tragikoomiline lõpp. Partii kuulub lühimate hulka esivõistlustel.

Ulesanne nr. 2

Õigesti lahendajaile üks number „Eesti Male“¹. Lahendused saata toimetusse hiljemalt 12. jaan. 1940. a.

Kadu 3 käiguga

Valged: Kh1, Lc4, Rf8, Ef7 (4 malendit)
Mustad: Kh8, Oa1, Eg7, h7, g4 (5 malendit)

MALETEATEID

Tartu—Elva 7½ : 2½.

Nädalavahetusel toimus Tartus ÜENU Tartu ja ÜENU Elva osakondade vaheline maleviõistlus 10 laual. Tartu osakond võitis elvasi suurelt 7½ : 2½.

Simultaan juhtidele

Esinduskogule järgnevate ÜENU juhtide täienduskursuste lõpul toimus Tallinnas male-simultaan, mille sooritas edukalt nrsl. F. Villard saavutades 90%.

Simultaanist võtsid osa maaosakondade parimad maletajad ja peasekretär A. Meikop. Võistlus toimus 10 laual ja kestis ligemale 2 tundi.

F. Villard saavutas 9 võitu ja sai oma ainsama kaotuse peasekretär A. Meikop'ilt simultaani pikemas partii, kus omavahelisel lõpp-duellil mustad (Meikop) kuulutasid valgetele 3 käigulise kao.

ÜENU Nõmme osakonna A-klassi maleesivõistlusel juhivad peale 4 voo ru nrsl. A. Leiu-maa +3½ —1½, 2) E. Kask +3 —1, 3) R. Laas +2 —1 (1 poolleli). Osa võtavad 12 noorsoolast.

ÜENU kergejõustiku-hooaja bilanss

Kergejõustiku-hooajast kokkuvõtet tehes võib üldiselt märkida taseme tõusu. Suure rõõmuga võime nentida, et maaosakondades on huvi kergejõustiku vastu tõusnud. Võistluste arv ja tehnilised tulemused ise juba tõendavad, et ÜENU kergejõustik sammub edu teed. Võiks isegi ütelda, et möödunud kergejõustiku hooaeg oli saavutusrikkaim ja edukaim ÜENU's üldse. Eriti silmapaistvalt on tase arenenud keskmää jooksudes, peamiselt Tallinna osakonna sportlaste arvel, kelle saavutused sel alal kuuluvad Eesti parimate hulka. Esikolmiku moodustavad noorsoolased F. Tungal, E. Hurt ja E. Piisang. Kõrgushüppes on tänavuse Eesti 20 parima seas 11 noorsoolast, eesotsas O. Kaldre, A. Kuuse ja rakveralane V. Luuri. Eesti tänavuse hooaja parima kolmikhüppaja tiitlitki kannab ÜENÜTO'lane Salum. Veel on ÜENÜTO'lastest silmapaistvaid tagajärgi saavutanud 100 ja 400 m jook-sudes A. Hallik. Koos Tallinna tippmees-tega on jõudsasti edenenu ka provintslaste sporditase. Eriti häid tagajärgi on saavutanud nõmmelased; neist väljatõstmist vääriskid R. Resnis (3000 ja 5000 m) ja E. Ülevain (100 m, 200 m ja 400 m). Eriti elavalt on maaosakonnad osa võtnud ringkondade võist-lustest (vt. „Eesti Noorus“ nr. 11 — 1939. a.) ja korraldanud omavahelisi võistlusi. Silma-paistvaid tehnilisi tulemusi on saavutanud Rakvere, Simuna, Torma, Helme, Kadrina, Märjamaa, Aruküla ja Kiltsi sportlased.

Esmakordselt koostame tänava ÜENU 1939. a. kergejõustiku-hooaja paremustabeli, aluseks võttes Soome punktide tabelit.

Tagajärjed, mis on hinnatud kuni 800 punk-tini, kuuluvad Eesti tänavuse hooaja parimate hulka. Punktid 799—700-ni loovad meile üht-lase pildi kogu ÜENU sporditsemest. Pare-mustabelist selgub, et vägagi ühtlane oleks tase osakondade vahel, kui „välja lülitada“ need 15 tipptagajärge, mida hinnatakse 800 ja enam punktiga.

Tehniliste tagajärgede paremusjärjestus on järgmine:

O. Kaldre (Tallinn)	—	kõrgus 1.90	909
F. Tungal (Tallinn)	—	1500 m 4.03,2	884
A. Hallik (Tallinn)	—	100 m 10,9	872
A. Lohk (Tallinn)	—	kuul 14.52	870
F. Tungal (Tallinn)	—	800 m 1.57,2	863
O. Salum (Tallinn)	—	kolmik 14.51	857
A. Hallik (Tallinn)	—	400 m 50,4	851
A. Kuuse (Tallinn)	—	kõrgus 1.85	846
E. Hurt (Tallinn)	—	800 m 1.58,0	844
E. Piisang (Tallinn)	—	800 m 1.58,5	832
E. Hurt (Tallinn)	—	1500 m 4.08,2	828
R. Resnis (Nõmme)	—	500 m 15.41,2	821
F. Tungal (Tallinn)	—	1000 m 2.35,8	811
R. Resnis (Nõmme)	—	3000 m 9.07,8	796
V. Sibul (Tallinn)	—	100 m 11,2	787
V. Luuri (Rakvere)	—	kõrgus 1.80	786
A. Hallik (Tallinn)	—	kõrgus 1.80	786
E. Piisang (Tallinn)	—	1000 m 2.37,4	784
R. Resnis (Nõmme)	—	1500 m 4.12,4	784
E. Piisang (Tallinn)	—	1500 m 4.12,8	779

O. Erimaa (Torma)	—	ketas 42.02	772
E. Ülevain (Nõmme)	—	400 m 51,9	770
A. Lillo (Kadrina)	—	kuul 13.50	765
A. Tarmak (Tallinn)	—	ketas 41,75	764
V. Sibul (Tallinn)	—	400 m 52,2	755
A. Jürisson (Tallinn)	—	teivas 3.65	754
O. Aving (Torma)	—	ketas 41.34	752
A. Hallik (Tallinn)	—	200 m 23,1	745
P. Toomla (Märjamaa)	—	kuul 13.29	744
A. Rammul (Peravalla)	—	1500 m 4.17,0	737
A. Tarmak (Tallinn)	—	kuul 13.20	735
H. Aumere (Tallinn)	—	100 m 11,4	735
M. Kask (Nõmme)	—	kõrgus 1,75	727
L. Kiisa (Tallinn)	—	kõrgus 1,75	727
I. Sulg (Tallinn)	—	kõrgus 1,75	727
E. Ülevain (Nõmme)	—	kõrgus 1,75	727
E. Pilliroog (Tallinn)	—	kõrgus 1,75	727
E. Uuehendrik (Nõmme)	—	kuul 13.11	726
E. Piisang (Tallinn)	—	400 m 52,8	726
V. Piho (Tallinn)	—	400 m 52,9	720
E. Kesu (Märjamaa)	—	5000 m 16.20,0	717
M. Schmiedeborg (Tallinn)	—	3000 m 9.26,0	713
F. Tungal (Tallinn)	—	3000 m 9.26,0	713
A. Lillo (Kadrina)	—	ketas 40.01	712
F. Tungal (Tallinn)	—	400 m 53,1	711
V. Soobik (Kiltisi)	—	100 m 11,5	710
E. Ülevain (Nõmme)	—	100 m 11,5	710
A. Rammul (Peravalla)	—	5000 m 16.25,4	702
E. Ülevain (Nõmme)	—	200 m 23,5	700

Käesoleval aastal on ÜENU ridadesse siir-dunud H. Kink Narva NMKÜ'ist ÜENU Tal-linna os., kelle tagajärg 200 m ja kaugush. on vastavalt 22,6 (805 p) ja 6.94 (7.88). Harju Malevast L. Urke stardib eeloleval hooajal ÜENU Nõmme osak., kelle saavutised odas ja kuulitõukes on samuti heast klassist vasta-valt 62.92 (843) ja 13.57 (772). A. L.

Närviliselt suusailma oodates

Mis on teinud talisportlased ja suusatajad Issandale?

Juba kolmandat aastat on see nii, et lund ei tule, kui tuleb siis ta ka kohe läheb.

Kas eestlaste nõrk esinemine 4. taliolümpial Ga-Pas on selle põhjuseks?

Või on meie „moe suusailikonnad“ talle vastumeelt?

Suusad tahavad liikuda looduse hõlmas, kõikjal, kus on talvet ja lund. Suusatamine on üks neid spordialasid, mis meil aastatega on muutunud rahvusspordiks. Nii näeme, kuus ilusail talve pühapäevil on loodus hõlmanud tuhandepäiseid hulki, tehes suusatajale maastikke, avaraid legendikke ja orge, kätte-saadavaks ja silmale, kopsule nauditavaks. Samuti on kõik korraldatud suusavõistlused nii võistlejate kui ka pealtvaatajate poolt suurearvulised, nagu reetes, et oleme põhja-maa rahvas — kel omane hõljuda ja viibida keset lumelagendikku.

Talispordi suursündmuseks kujuneb igal aastal Presidendi-nimeline Tallinn—Valkla—Tallinn teatesuusatamine jaanuari kuul. Kui 1936. a. pandi alus traditsioonilisele suus-susatamisele, mõttega, et sportlikku võistlust siduda ajaloolise sündmusega, siis võib nüüd julgelt ütelda, et see siht on saavutatud.

Iga aasta näeme nüüd ülemaalse parima suusatajate kaadri konkurentsi; hoolimata ka

porisest tahkjast maapinnast, mida mõnel aastal tuleb eriti palju „nautida“ on eelkõige see võistlus koos piduliku aktusega, tulede-teremooniaga ajaloolisel Vabadussõja murdepunktil Valklas kauniks mälestus-sünnimuseks sportlastele kui ka sinna kogunenud suurtele rahvahulkadele.

Siinkohal olgu tähendatud, et eriti on aga soovitatav, et ÜENÜ osakonnad (Harju- ja Viru) sellest üritusest rohkearvuliselt osa võtaksid.

5. traditsiooniline presidendi teate-suusamine toimub 6. ja 7. jaan. 1940. a. ÜENÜ nimi ei tohi puududa sellest talispordi suursündmusest.

ÜENÜ Võru osakond

võib eeloleval kevadel, 1940. a. märkida oma 15. aastapäeva. Selle aja kestel on osakond elanud üle häid ja halbu päevi. 3—4 hoogsale tegevusaastale pärast asutamisaega järgnes rida aastaid, mil peamiselt sportliku tegevusega hoiti osakond sattumast ÜENÜ pere liikmete hinge kirjast välja. Kuid osakonna 10-daks aastapäevaks oli noorena kriisi põetud ning osak. endale Võrus püsiva seisukoha võitnud. Viimasel viiel aastal on see aina jätkunud edu suunas.

Kuigi osakond peab heitlust ruumide puudumise ja mõningate teiste valusate häadega, on ta hõlmanud üle 150 Võru noore oma lipu alla, kes on rakendunud tegevusse peale kordineeriva juhatuse, komisjonide ja toimkondade järgmistes tegevusharudes: laul, näidend, muusika, sport, male, rahvatants ja naisring. Rahvatantsu rühmale on hangitud korralik rahvariie ja see on alaliseks esinejaks avalikkudel aktustel ja rahvuslikkudel sündmustel nii nagu osakonna laulukoori. Selletaoliste ürituste läbiviimine kas on üksi lasund ÜENÜ õlgadel, või on ikka ning jälle ÜENÜ abi vajatud.

Võru linnapea F. Suit korra ÜENÜ Võru osak. palvet linnavolikogus kaitstes ütles: „Meie ei saa ÜENÜ-ta läbi!“ Kas vajame paremat tunnustust? Kuid, kuna Võrus on riigi halvemad ja kitsamad koolid ning põetakse korraliku rahvamaja kriisi, kust siis ÜENÜ-legi neid saadakse?

Osak. esimeheks on selle asutajaid ja esimesi esimehi ajakirjanik El. Ploom, aktiivseteks kaasjuhtideks pr. H. Ojasild, pr. Säde, nrsl. O. Raud, N. Heinloo, Aug. Iva j. t., hiljuti teisale siirdunute prl. Prants, nrsl. P. Rebane, K. Taaler j. t.

Jooksva sisemise töö juures algab näiteharu oma etenduste seeriat linnas ja maal Ellori näidendiga „Peep Adrakurg“, hoolitsedes kasinale kassale ka ainelist lisa. Pärast jõule aga läheb tegevus — ÜENÜ ja osakonna oma juubelipidustuste ettevalmistamiste tähe. all!

Kroonik.

Põhja- täht

Laskub pimedast taevast
kähvatusinine kiir
sääli virvendades pisut,
kus meie maailma piir.

See külm ning selge valgus
võiks rahustada meid!
Neid ülbeid manitseda,
kes sõitvad sõjateid. —

Kalju Kaur

Raamatunädala aktus ja pidu Valgjärvel

Valgjärve valla Raamatunädala Komitee korraldusel, ÜENÜ Valgjärve osak. ja kõikide organisatsioonide kaastegevusel toimus Valgjärve Põllumeeste Seltsi saalis, pühap. 3. det. s.a. kell 18.00 raamatunädala aktus, millele järgnes samas kohas kell 20.00 pidu.

Aktuse avasõnad ütles Valgjärve Põllumeeste Seltsi juhatuse liige Arno Mõrd, järgnes hümn. Aktuse kõne pidas Valgjärve v. Vana-Piigaste algkooli juhataja Hugo Leiss. Nrsl. Aug. Sökk kõneles teemal: „Raamat Eesti rahva vaimse relvana“. Valgjärve valla avaliku raamatukogu juhataja nrsl. Rich. Anton kandis ette statistikalisi andmeid raamatukogu tarvitamise ja loetavamate raamatute kohta viimase 5 aasta jooksul.

Muusikalise osa aktusel täitis ÜENÜ Valgjärve osak. puhkpillide orkester. Aktus lõppes ühislauluga „Eesti lipp“ millele saalitäis rahvast kaasa laulis.

Suurema vaheaja järele algas pidu, kus nrsl. Rich. Antoni juhatusel kanti ette rahvatantse, mida tuli järjest korrata, publiku soovil ja Arno Mõrdi juhatusel näidend Osk. Lutsu „Kevade“ seltskonna ja Valgjärve algkooli õpilaste kaastegevusel.

Kõige selle tehniline ja üldkorraldus lasus õpetaja Salme Värssi õul, kui Valgjärve valla Raamatunädala Komitee liikmel. Puhas ülejääk läks raamatukogu täiendamiseks.

Ajakiri EESTI NOORUS

Vastutav ja peatoimetaja August Meikop

Toimetused: G. Ernesaks, A. Leinjärv, H. Lepik, A. Moor ja U. Toomi.

Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatuse.

Aadress: Lembitu 20, Tallinn (pk. 299). Posti jooksev arve nr. 156.

Tellimishind 1940. a.: aasstaks kr. 3.—, poolaastaks kr. 1.75.

Trükkikoda „Estotrükk“, Suur Karja 8, Tallinn. 1939. a.

Ilmub kord kuus

Tegevtoimetaja H. Tarand

Kiss your...

SEAL

Estoi

VORSTID

Hind 30 senti

*Tujuloovad
pühadekaaslased*

ETK Külaliste- ja Jõukohvid
ETK maitvad veinid ja
naudingsuitsud Ahto, Viking,
Pallas

EESTIMAA

ÕLIKONSORTSIUM